Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАККХЕЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШОАТТА, 7 ДЕКАБРЬ 1985 ШУ. ★ № 147 (7182). ★ Мах 3 кеп.

Йоккха балха опыт каразаяь механизатор ва Хидриев Хьажбикар. Дукха ха я Назрановски района «Экажевский» совхозе цо хьаьнала къахьега. Цхьа ди дIададахийтац балха норма дикка тIехкхоачаш ца еш. Даьхено боккха мах баьб цун къахьегама. Хьажбикара еннай Къахьегама ЦIеча Байракха орден. Дика болхло хиларга хьежжа совхоза коллективо сий а ду Хидриева. ХIанз укх деношка зяба лаьрхIа дола лаьтта оахаш воал механизатор.

СУРТА ТIА: Хидриев Хьажбикар.

З. БАТЧАЕВА сурт.

КПСС XXVII съезда — хьинареча къахьегама 27 декада!

ЛаьрхIар кхоачашду

Горячеводски бурув тохара балхий управлене коллективо укх шера цхьайтта бетта план ханал кхо ди хьалха кхоачашъяьй. Паччахьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа техад бIаьш метраш бурув.

Къахьегама овсарле лакхъяра задани пхи процент совгIеи хIара станокаца бетта бурув тохара коммерчески сухала задани 13 процентн тIехкхоачашъяьй. Бурув тохарга дIабода мах лохбарах, химически реагенташ, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоярах планагIа лаьрхIачул совгIа 428 эзар сом пайда баьб паччахьалкхенна.

Пятилетка задани тIехкхоачашъяьй Савельев Генадий, Дудин Владимир, Мадаев Султан, кхыбараш керте латтача буровой коллективаша.

* * *

Шоаш укх шера тIайийца социалистически декхараш тIехкхоачашдеш хьабоагIа укх шера Карабулакски нерудни гIишлон материалий завода болхлой. Ер шу доладелча денз планал совгIа маьхала яьккхай цар 29 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци. Иштта тIехкхоачашъяьй товарни нормативно - цIенен продукци арахецара заданеш а. Продукцега дIабода мах лохбарах кходаьд 84 эзар сом.

Яхье хьалха латташ хиларца белгалъяьнна я Костоев ИбрахIими Гамурзиев Руслани керте латтача цехий коллективаш.

Деша дай бац

КПСС XXVII съезда сийна доккхий декхараш тIайийцадар Грозненски трамвайно - троллейбусин управлене коллективо. Миштa лоархIаю из царех? Цо кхыметтел план а кхоачашъяьяц. Масала, пассажираш дIа-хьа бигара цхьайтта бетта план 94,8 процент мара кхоачашъяьяц транспортникаша. Трамвайши троллейбусаши рейсагIа араяьнна лелара задани а 95,5 процент мара кхоачашъяьяц. Трамвайш балха араялара коэффициент йоагIачул йиъ процент кIезигагIа я. Кхы а эсалагIа ба троллейбусаш балха араялара хьокхам.

Шера шин дийнахьа кхояьча электроэнерге чотагIа болх бе дош деннадар управлене болхлоша. Из кхоачаш ца деш дисад. Низткъа мара лоарьяьяц из электроэнерги кхояра цхьайтта бетта заданех а.

* * *

Шу чакхдала юхейисар кIезига ха я. Цхьабакъда, шс цхьайтталагIча пятилетка тIеххьарча шера тIайийца декхараш кхоачаш ца деш я «Чечингавтотранс» территориальни объединене коллектив. Ер шу доладелча денз доагIачул кIезигагIа цо дIа-юха дихьад эзараш тоннаш халкъа боахама мовхьаш.

Объединенена чуйоагIача автотранспортни предприятешта юкъе хадданза тIехьаюсача предприятех я Мусаев Исса Бикаевич керте латтача автоколонна-1436. Ошаев Тамерлан Алаудиновича кулгалдеча ГПАП-1 коллективаш. Иштта тIехьаюсаш я Марзаганов Османи Заниев Яхьъяи керте латтача Малгобекскин Наурскин автотранспортни предприятей коллективаш а.

Грозненски локомотивни депо эггара дикагIа лоархIача машинистех цаI ва Баразгов Владимир Петрович. Машиниста гIонча курсаш чакх а яьха, 1968 шера машиннаькъа тIа къахьега волавелар из. ХIаьта хIанз ийс шу дузаш латт цо машинист волаш болх бу. Ший бехкагIа балха тIа цхьаккха тайпа хьовзам ца хулийташ поездаш дIа-хьа кхувлаш ва Владимир Петрович. Депо машинисташта юкъе яьржача социалистически яхье даим хьалха латташ хьавоагIарех ва из. ЦхьайтталагIча пятилетка задани кхоачашъярах рапорт деннад цо укх шера апрель бетта. Цу хана денз ше тIаволча поездаца паччахьалкхен планал совгIа цо дIа-хьа дихьа халкъа боахама мовхьаш итташ эзараш тоннаш да.

Ше коммунист хиларах тарра хьинаре дакъа лоац Владимир Петровича юкъарча балха тIа а. Массехказа хержав из цехови партийни организаце секретаралла. ТIа-тIа болх тоа а беш, хьалхашка латта декхараш кхоачашдара цо оарцагIбоах коммунисташ. Хадданза тIахьожам а лоаттабеш, балха тIа нийслуш дола кхоачамбоацараш дIадоахийт. ХIанз укх сахьате депо эггара дикагIа лоархIаш йола цех я Владимир Петровича къахьегаш яр. Укхаза укх тIеххьарча шерашка цхьа моттиг нийсъеннаяц болхлоша къахьегамеи производственнии дисциплина толхаяь е корта бохабу малар мецна балха вена.

Хьаьнала къа а хьегаш, Владимир Петровича даьхача толамий лакха мах баьб Даьхено. Цунна еннай «Знак Почета» яха орден. массехказа еннай «Социалистически яхье котваьннар» яха сийлен Знак, дукха кхыдола совгIаташ.

СУРТА ТIА: машинист В. Баразгов.

С. АЛИХАНОВА сурт.

ХЬАЛХАЛАТТАЧА КОЛЛЕКТИВЕ

ЦхьайтталагIча пятилетке планагIа дохка доагIараш 50,6 эзар тонн долаш паччахьалкхенга 52,5 эзар тонн баьцадаараш дехкад Ачхой-Мартановски района «Урожайный» совхоза къахьегамхоша.

Йокъал латташ а массехказа ша тохаш а баьцадараш дохка зе деш шераш ихадале а из толам баккха вIаштIехьдаьннад цар. Эггара хьалха белгалдаккха доагIа лаьтташ леладара культура лакха йолаш балхаш чакхдоахаш хиларах из аьттув баьккхалга.

Механизатораша новкъостал а деш коллективни хьисапе къахьегаш болча цхьайтта бригадерча болхлоша тIехьа ца доалийташ шоай ханнахьа дIадийнад баьцадараш. Агротехнически бокъонаша дIа ма деххара уж балхаш чакхдахийтад агронома Садулаева Валентинас. ХIаьта къаьстта боккха теркам тIабахнийтаб дIадувш дола гии рассадеи дика хилийтара. Лоацца аьлча, шоай декхар кхета а деш бизза лаьттан дай шоаш болга хьахьокхаш къахьийгад болхлоша. Царна кулгалдеш ба юкъереи лакхереи образовани а йолаш йоккха балха опыт йола специалисташ КПСС обкома члеалла кандидат Хурнаева Совдат, Дадаев Махьмад, Джамбеков Мази, Садулаев Зелимхан, кхыбараш.

Совхоза баьцадараш кхеду кхаш хиш дехкаш да. Бийсана дукхагIа а детташ ДДА-100 М, ДДН-70 яхача 10 агрегаташца догIана хьисапе хадданза хий дийттал дегIадоагIача баьцадараш та механизатораша Махьядиев Аюпа, Сосланбеков IаддалрашIида, Хайдаров Шехаде, Абдурахманов Садвокаса, кхыбараш.

Иштта нийслуча халонашта духьала отташ шершера къахьийгад барти цхьоагIон йолча совхоза коллективо пятилетка планаш толаме кхоачашъяра. ХIаьта цунна доккха новкъостал даьд подрядни хьисапе болхлой къахьегам кулгалхоша, партийни профсоюзни организацеша вIаштIехьбаккхарах. Цо хоалуш чIоагIъяьй цар производственнии къахьегамеи дисциплина, лакхбаьб планаши тIайийца социалистически декхараши кхоачашдара болхлой бехктокхам.

ШийтталагIча пятилетка хьалхарча шера интенсивни технологи юкъе а йоалаеш дуккха дукхагIа баьцадараш, ялат, доакъара культураш хьалххее лерхIаш ба совхоза болхлой. Укх гурахьа агротехнически дикагIча деношка дIадийнад ка бола ялат, доакъара лаьрхIа рапс, хIаьта уж культураш царна махетта дика хьалтIа а яьннай.

ХьатIайоагIача бIаьсти нарсаш, помидораш, кабуц, кхы тайпа баьцадараш дIадуврдолча 668 гектар хулача лаьтта минеральни органически удобренеш тайсай. Цул тIехьагIа из эзба оахаши обработка еши ДТ-75 яхача марнах йола 10 трактор хиннай. Дийнахьа нормагIа аха доагIар 2,9 гектар долаш 7—8 гектар лаьтта аьхад Газбиев Абомуслима, Хамистханов Шитас, Газбиев Iийсас, кхыбараш.

Юрта боахаме дерригаш хIана дац аьнна дола балхаш технинаца чакхдоах, цудухьа укхаза хадданза йоакхо ю цунна лерттIа гIудакх дара, лораеш из лелаяра, цу тIа болх беш бараш йоккха балха опыт йолаш механизатораш хилийтара.

ХIаьта цох доккха беркат а доал. Масала, укх шера 45 тракторах 41 кхашка болх беш хиннай, хIаьта 30 автомашинах 28 лине араийннай. Кхыча тайпара аьлча, цар болх бара коэффициент 0,90 хинна Iац. Из дика хьокхам ба. Шин сменагIа догIана хьисапе хий детташ лелаьй ДДА-100 М, ДМ-70 яха агрегаташ а. Совхоза болхлоша района къахьегамхошка кхайкарал даьд 1986 шера кхашкарча балхашта техника ханнахьа кийчъяра, цунах эффективно пайда эцара уж тIахьехаш.

Цар дош деннад лаьттана обработка ю еррига техника укх шера 25 декабре кийчъе, 23 февраль хьатIаотташ трактораш тоаяь яьха, ялат чуэца комбайнаши баьцовгIаш лораю техникен 1 марта кийча хилийта, догIана хьисапе хий детта агрегаташ 1 апреле тоаяь яха, 10 механизатор кийчве.

Из декхар кхоачашдара совхоза керттерча инженера Гезуев Iабдула тIахьожам а лоаттабеш, трактораши тIехьайийза лелаю техникеи тоаеш ши звено я. Царна кулгалдеш ба совхоза дикагIбола механизатораш Газбиев Абомуслими Ибрагимов Султани.

— Укх шера йиълагIча квартале 7 трактор тоае езаш да тхо. Уж кийча хургья 23 декабре, — йоах директора Гиреев Султана.

КIал кIийле йолаш да цо яхар. ЦаIн ахи норма кхоачаш ца еш цхьа ди дIададахийтац механизатораша Хамистханов Шитас, Альсултанов Мохьмада, Бичуев Султана, Эдильханов Ахьмада, Вадаев Тасус, токара, партгрупорга, юрта Совета депутата Захкиев Шепас.

КПСС XXVII съезда дикача къахьегама совгIаташца накъайода совхоза коллектив.

С. АУШЕВ.

Тешшаме лард еллай

Агротехнически бокъонаша дIа ма деххара чакхдаьхад оаха гуйран балхаш. 2222 гектара тIа дIайийнай тайп-тайпара культураш. ДукхагIдар цхьоалагIча классах а долаш дикача кондицех да цар фу.

ХIара гектара 400 килограмм кхоачийташ ковча комбинированни удобренеш яхнай е цхьан гектара 40 килограмм азоти 130 килограмм фосфори кхачийтай.

Укх шера Тийркал дехьарча хиш дехкаш доацача 100 гектар хулача кхай тIа оаха хьалкхедаьдар «Одесская-51» яхача сортах дола кIа. Из зал хулача кхай тIа доаллаха хьалкхедаьдар «Безостая-51» яхар. «Одесская-51» чуийцар хIара гектара тIара 29 центнер а йоаккхаш, хIаьта вокхазахьара яккханзар 12 центнер мара. Цудухьа укх гурахьа дIадийнача кIин 75 процент хулаш дар «Одесская-51» яхача сортах да. ХIаьта «Безостая-1» яхар дIадийнад хиш дехкача кхашка.

Гуйран балхаш шоай ханнахьеи дикеи чакхдаха аьттув баьлар механизатораша овсаре къахьегаргдола хьалаш колхоза правлене, партийни профсоюзни организацеша вIаштIехьдахарах. ДикагIа болх беча механизаторашта ахчан премеш телар, царна юкъе эггара хьинарегIа къахьегарий сийна байракхаш урагIа ухийтар, хайра мах бала ца безаш болхлошта бIайха кхача хулийтар.

ХIаьта механизаторий балхага хьожаш лаьрххIа комисси яр. Цунна юкъе бар колхоза правлене, парткома, профкома, мехотрядий викалаш. Цар а колхоза агрономически служба а теркам тIабахийтабар кхаш кийчдаран культураш дIаеран юкъе юкъ ца йоллийташ балхаш чакхдахара. Механизаторий низ дIакхаьчар дикагIча хана 10 агрегатаца уж балхаш чакхдаха.

Лаьташ кийчдеча эггара хьинарегIа къахьийгар Андрюнькин Виктора, Исаев Романа, Лукьянцев Василе, Сонин Сергея, культураш дIаювча — Андрюнькин Владимира, Томазин Николая, Язбулаев Шорас, Дадаев Мовсара, Котов Василе, кхыбараша.

ДIахо йодача хана ялат лазарехи зене йолча са доаллача хIамаехи лорадара, минеральни удобренешца подкормка яра теркам тIабохийтаргба оаха.

Агропромышленни комплекс дегIайоалаярахи Кхачан программа кхоачашъярахи дувцача моттиге Керттерча достамий проекта тIа аьннад: «ЛеррагIа дегIакхувла ялат доаккхилга — мехка продовольственни а фуражни а фондаш хьаяра лард вIашагIйоллилга... БиззагIа пайда эца ялат кхедеча районий таронех. Цу тIа ер деш тIатехача бакъахьа хет сона: «уж гIулакхаш чакхдаха декхарийла болча боахамий кулгалхой а керттерчеи юкъерчеи специалистий а бехктокхам лакхбе».

А. ЖУЧКИН,
Шелковской района «Червленский» колхоза вокхагIвола агроном.

НАЬКЪАШ ТОАДУ

IарамхийАьрзи яхача лоаман участке керда никъ боакхаш я Назрановски ДРСУ. Пхиъ километрал совгIа дIоахал долаш бола из никъ йистебаьлча Назранера ЖIайрахьа уха автобус Аьрзе кхаччалца хьалъухаргья. ХIаьта цунца цхьана Лаьжга, ОлгитIа, Хьуле бахача нахa a Лоаме бIаргаго вайцига ухача туристашта йоккха гIойле яргья из билла баьлча.

Дукха машинаш дIа-хьа лел Назранера Долакха-Юрта бодача новкъа. СихагIа из тобаь йистебаккха гIерташ къахьег наькъаш декхараша. ХIанале цхьайтта километр совгIа асфальт буллаш тоабаьб из.

Иштта «Экажевский» совхоза кхашта удобренеш етта самолеташ Iохувшаш йола майда хьаяьй ДРСУ коллективо. Из лоархIаме объект йиллача ханал хьалха йистеяьккхай.

Города котельнера цхьа километр дIоахал дола йIовхала трасса хьатIаенай цар шоай административни здания а мастерскена а.

Уж балхаш кхоачащдеча масал телаш къахьег асфальтни узла оператора Тутаев Идриса, слесараша Могушков Мухьмада, Шавлиев Мувсас, укладчица Цолоева Iайнас, шофера Колоев Iамархана, кхыбараша.

— Тха толамаш кхы а дикагIа хургдар, — йоах ДРСУ керттерча инженера Дарсигов Мухьмада — къоастаданза дукха дешаш деца ре. Царех цаI да «Чечингавтодора» механизированно-карьерни боахама хаццахьа плиташ лоатта ца яр. Цудухьа Карабулакера Яндаре бодача новкъа Шолжах тилла тIий тоаданза латт.

Иштта цу организаце доалахьа хила йоагIар доагор, битум кхухьа машинаш. ХIанз уж ца хиларах Грознерча № 1436 яхача автоколоннагара машина а йийха кхухь битум. Цхьайолча хана царгара дехар даь машина Iалашйинча, битум боацаш хул. ТIаккха хьабеш пайда а боацаш машина лоаттаярах доккха зе ма хулий. Иштта бульдозераш, экскаватораш тоъаш яц.

Iарамхерча участке кIезигагIа яле пхиъ бульдозер хила езар болх беш. Бакъда, цига хIанз укх сахьате шиъ мара яц.

Асфальт хьабеш йола узел а геттара къаьна я, цудухьа наст-каста из йохаш болх юкъагIбувл.

М. БАРАХОЕВ.

Техника кийча хилийта!

ХИЛА ДЕЗАЧОА ГАЬНА ДА ГIУЛАКХ

Малгобекски района «Алханчуртский» совхозе гурахьа кхашкара балхаш даь йоалаш йола техника тоаяра мастерски кийчъяьяц. ХIаьта йолаш яр а ткъаь пхиъ шу хьалха яь, тишеи готтеи я. Цул совгIа, цига яц слёсарни, токарни, аккумуляторни цехаш, техника тоаяра эша оборудовани.

Боахамга я 105 трактор, 28 комбайн, 102 автомашина, кхыйола техника. Царех тоае езаш я 52 трактор, 25 автомашина, комбайнаши тIехьатосса инвентари.

ХIанз тоаеш я 18 трактори тIехьатосса техникеи. Кхо трактор тоаяь яьннай, ворхI тоаеш латт мастерске, йиъ тоаю «Сельхозтехника» отделене, йиъ — бригадашна, хIаьта еррига тIехьатосса техника бригадашка тоаеш я.

Ер шу чакхдалалехьа уж тракторaш тоаяь яха лерхI. тIехьатосса инвентарь — 23 февраль хьатIаотташ.

Районе эггара боккхагIбола боахам ба из. Цун оахаш долеи комсаш тIайолеи лаьтта 10 эзар гектар гаргга да, боккха хьайбай боахам ба.

Совхозе я ялх тракторно кхаш леладу бригада. Цар лелаю юртабоахама еррига техника. Бакъда, царех цхьанне а яц ремонтни база, кхыметтел тоаеш йола трактор кIалъоттае кхоалле а. Техника бригадашка араюккъе тоаеш я. Нагахьа санна догIа е лоа делхе ремонтникашта кIалъотта моттиг яц. Иштта ча халача хьале царна бIайха кхачеи салаIа моттиги эшилга дувца дезаш а дац.

Бригадашка вIашагIтехай техника тоаергйола механизаторий звенош. Масала, ший болх дика вIаштIехьбаьккхаб Йоккхача Ачалкхерча бригада звеньевойс Чапанов Iаьлас. Цо ше а, механизатораша Чапановгiар Мунеи Абоси тIехьатосса дукхагIйола инвентарь тоаяь яьккхай. Керда шу хьатIакхачалехьа из еррига тоаяь яккха лерхIаш а ба.

ШоллагIча отделене а техника тоаеш дика болх бу йоккха опыт йолча механизатора Ваделов Къулбаьтара кулгал а деш.

КхоалагIча отделене а иштта дика вIаштIехьдаьккхад тIехьатосса техника тоаяра гIулакх звеньевойс Хамхоев Идриса. Из а цунцара слесарь Хутиев Салман а ма хулла дикагIа тоае гIерт ремонт е езаш йола техника.

ХIаьта йиълагIча, комсаш лелаеча отделене, опрыснивателашкара дIаиккхача еррига тIехьатосса инвентарь тоаяь баьннаб.

Мастерске техника тоаеча къаьстта дика къахьег моториста Хамхоев Мухьмадеи токара Хамхоев Абоси. Цу массанахьа а эггара хьалхарча даькъе тоаяь йоах культивтораш, сеялкаш, макхаш, нохараш.

Кхашкара балхаш ду техника тоаерий санна во дац автомобилаш тоаерий хьал. Гараж я, кхоалленаши боксаши йолаш. ЛаьрххIа ремонтни цехаш я. Тоае езарех бархI машина хIанз тоаеш я. Мастерске тоаю дукха чоалхане йоаца агрегаташи оатхалаши, хIаьта чоалхане яраш — «Сельхозтехника» отделене.

Ю. ПУГИЕВ.

КПСС XXVII съезда накъадолхаш

Ювцаш я КПСС Программа кердача редакце, КПСС Устава де могадеча хувцамий, Керттерча лостамий проекташ

БЕХКТОКХАМ АЙБЕ

ЧІоагІа лоархІаме да Іилман - технически прогресс сихъелга, производствана интенсификаци елгеи цун эффективность лакхъелгеи парте советски экономика дегІайоалаяра керттера лостам лархІар.

Массехк шера дика болх беш хьайоагІа тха завод. ХІаьта тха 15-гІча цехо арахецаш дола изопропил - бензол пачхьалкхен дикала Знак йолаш да. Тхо долча дукха ба дика къахьегарах дезача совгІаташца белгалбаьхараш. Тхоай хур ду оаха продукци дикагІа хилийтара, рационализаторий болх тоабара, цар тела предложенеш производствана юкъекхахьара.

Бакъда, тахан лоархІамегІа да керда декхараш увттадар а уж кхоачашдар а, саготагІа йола проблемаш къоастаяр. ХІаьта уж заводе шортта я. БІарчча шу да тха цех йоаггІача тайпара бийдалца Іалаш ца ю. Из бахьан долаш фенол-ацетон ара ца хецаш соцаде дийзад тха хІанз.

Цудухьа сона бакъахьа хет Керттерча лостамий проекта 5-гІча разделе: **«БоаггІача боарамагІа, потребителаш бийдалца Іалашбара хьалхара поставщиккий бехктокхам айбе»** яха дешаш тІатехача. Снабженчески дисциплина лерраг Іа лелайой химикий таро хургья къахьегама овсарле лакхъе а мохк мел эшача продукцеца дикагІа Іалашбе а.

В. ТИМОЩЕНКО,
СССР 50 шу дизара цІерагІча Грозненски химически завода № 15 йолча цеха воккхагІвола аппаратчик.

21-24 ПРОЦЕНТ

ШийтталагІча пятилетка керттера декхар Іилма-технически прогресс сихъяра, производство технически кхы тІа а кийчъярен цунна реконструкци яреи, хьаьча производственни потенциалах интенсивно пайда эцара, управлене система эргаьккха тоаяра ларда тІа экономика дегІайоалаяра темпаши эффективности лакхъярах а цу ларда тІа советски халкъа хьал-таро дІахо айелга вІаштІехьдаккхарах а латт.

Промышленни продукци 21 — 24 процент, цу даькъе производства средстваш («А» группа) 20 — 23 проценти потреблене предметаш («Б» группа) 22 — 25 проценти дукхагІа арахеца.

(1986 — 1990 шерашка а 2000 шерага кхаччалца йолча юкъа а СССР экономически социальнии дегІайоалаяра Керттерча лостамаш тІара).

Малав парте хьаэцар?

Коммунист хилар доккха сий да, хІаьта из хІаранечунга кхоачаргдолаш а дац. Парти — из хьалхалатта денале отряд, хІаьта моллагІа къахьегамхо из дика къахьегаш, догцІена саг вар аьнна цун член хила йиш яц, нагахьа санна шийна тІалатта бехктокхам бовзаш а балха санна общественни вахаре а денале никъ лувцаш ца хуле.

Цудухьа КПСС Устава де могадеча хувцамий проекто хьагойтад шоай мугІараш шердара хьакъехьа партийни организацешкара, коммунисташкара хьадехараш доккхагІа хилар. Цкъа-дале, КПСС членалла кандидаташ хиннарех дикна дакъа цу ханюкъах лоархІа ца дар бахьан долаш коммуністалла дІаэцара мога ца деш дус, шозлагІа-дале, цига баха ловчарна юкъера къаьст-къаьста бараш хьахоржача хана из гІулакх бехктокхам бизза кхетабеш чакх ца доаккхаш моттигаш а нийслу. Укхал хьалха дІадахача пхе шера цу тайпарча тохкамах чакхваьннавац 91 эзар кандидат, хІаьта вай областной организаце — 356.

Цу даькъе моттигашка беш бола болх тоабара тхоашта хетараш дІаала безам бар тха. «КПСС XXVI съездо дІадехарашка хьежжа парте нах хьайийбара бу болх тоабарах» болча КПСС ЦК соцам тІа могадаьдар из гІулакх коллективера массава тІаволча гучахьарча юкъарча партийни собранешка дича бакъахьа да, аьнна.

ДукхагІча даькъе из ишта деш хиннадале а хІанз а нийслуш ба из цу тайпара де йиш хиларах дІакхийтта боаца партийни организацей секретараш. Цудухьа нийса даь лоархІ оаха КПСС Устава 4-ча параграфа парте нах хьайийбелга, массаза яхар санна, гучахьарча собране де доагІа, аьнна тІатохар. Из доккха маІан долаш хІама да, нагахьа санна массанахьа корта болаши лерраг Іеи чанхдоаккхаш хуле.

Цхьаькха а белгалдаккха эш укхаза. Геттара динза даргдоацаш хет саг парте хьаэцача гучахьарча партсобране цунца цхьана участке, отделе болх беш болеи из фу тайпара къахьегамхо ва харал совгІа, мишта дезалхо ва а ховш бараш хулга. Царга цох лаьца дош алийтар боккхача лоархІамеда. ТІаккха мара цу собране ший декхар дизза кхоачашдаьлга лархІа йиш яц.

Ховш да, парте хьачуийберашта юкъе кагирхой 70 процентал совгІа болга. Царех дикагІбараш хьахаржара, шоаш могавечун хьалхара ВЛКСМ комитетий бехктокхам айбара еш йола йоакхо санна лархІа деза парте Устава тІа: «25 шерага кхаччалца йола ха яьнна бола кагирхой ВЛКСМ-е гІолла мара балац парте», аьнна даь тІатохар.

КПСС-о, хьалха санна,

хІанз а даим ший юкъмоттиге лоаттаду болхлой партеца дукхагІа хилийтара дош. Цу тайппара, болхлошта юкъера мегарбараш хьахоржаш болх бу Нохч-ГІалгІай партийни организаце а. XVII-гІеи XVIII-гІеи областной конференцешта юкъерча хана хьаийцача 4,5 эзар сагах 68 процент бараш болхлойи колхозхойи бар, хІаьта промышленность нонагІо йолча Заводской, Старопромысловски, Гудермесски, Малгобекски районашка 72 — 76 процентага дІакхоачар уж. Из болхлой классо советски обществе лоацача даькъага, цун дикала характеристикага, парте классови маІанга хьежжа да.

Кердача хано кхы а бехктокхамегІеи чоалханегІеи декхараш увттаду партена а цун хІара члена а хьалхашка. Цунца дувзаденна да коммуниста декхарашта юкъе доккхий хувцамаши тІатохараши даь хилар. Парте декхарийла ву творчески къахьега, лакха организованности дисциплинеи йолаш хила. Цо тІагІертта къовсам лоаттабе беза производства эффективность, къахьегама овсарле лакхъяра, Іилманеи техниканеи карагІдаьиннараш халкъа боахама юкъекхувлара.

2-ча параграфа «и» пункто дІадех коммунисташкара ведомственностаца, киловзалашца, критика ІотеІаечарца, социальни нийсхо бахьан тІагІертта къовсам лоаттабелга. Уставии декхараши советски законаши кхоачашдара даькъерча коммунистий бехктокхам лакхбарах лаьца аьннар шердаь хилар а геттара нийса да. Фуд укхаза керда?

Вайна ховш да, цкъаза гІалат баьннача коммунистий, къаьстта кулгалхой болчар гІулакхаш массехк саг мара воацача дийца а дийце, наха шерра дІа ца довзийташ дуташ хиннилга. ХІанз Устава тІа дІаязде могаду, гІалатваьннача коммунисто ший юххьанцарча партийни организацена хьалхашка эггара хьалха жоп дала дезаш хилар. Цо, шеко йоацаш, партийни организаце лоархІам айбергба.

Персональни делаш къестадара практико хьахьокх, харцваьнначоа партийни бехк беча хана гІулакх кІоарга ца тохкаш, из корта болаш ца дувцаш, цунна цкъаза ца йоагІа гІойленаш еш моттигаш нийслулга. ТІаккха кІезига нийслац партийни взыскани йолча коммунисташца боагІаш бола кхетама болх ца беш а. Массехк шера выговораш «тІаухкаш» лелаш хул уж. Цу тайпара кхоачамбоацараш ца хилийтара де эшар хьахьекхад. Болх беш долча Устава тІа аьннадар, саг партера дІаваккхарах дола дош эттача, из чІоагІа теркам тІабахийтаи массе оагІорахьара кІоарга тахкаи де эш аьнна. ХІаьта керда тІаэцаргдолчо

иштта никъ лувцилга дІадех кхыметтел моллагІча даькъе а коммунист бехктокхаме озаш хилча. ТІаккха взыскани еннач ул тІехьагІа шу далалехьа цу коммунистага ладувгІара дош дувца декхарийла ю парторганизаци, цийх даьнна гІалаташ цо дІа миштa доах хьожаш.

БІарчча хьайийцача КПСС Устава де могадеча хувцамий проект мога а еш, укх тайпара предложенеш юкъейихьача, царех цхьаццайолча пунктaшта тІатохараш дича е хувцамаш дича бакъахьа хет тхона.

КПСС членалла кандидаташ а болаш, кхычахьара хьабаьхкача наха кандидатски стаж йІаьхъе бокъо лу партийни организацешта. Из эш кердавар фу саг ва хар духьа. Цун оамалаш тахкара ха ца хилча гІулакх механически къоастаде дезача отт.

Укх тайпара пункт а юкъеяхьар дех оаха: **«Шийна болча аьттони саг вовзаш-вевзаш хилари бахьан долаш ца йоагІа рекомендаци еннар бехктокхаме озилга динза дургдоацаш лархІа».**

«Парте дІаэца могавац» яхача бокъонах, дукхагІа пайда ийбе, из кхоачашъе йиш хургья, нагахьа санна дІаэца везар цаІ волча, заявленеш хьачуеннача массехкне кандидатураш ювцаш хуле. Цо йиш хулийтаргья дикагІвар хьахаржа.

9-ча параграфа тІа аьннад, гІалат ваьнна коммунист эггара хьалха ший парторганизацена хьалхашка жоп дала дезаш ва, аьнна. Из нийса да. Бакъда, цун тІехьа йоагІа ер предложени «Нагахьа санна коммунист лакхе латтача органо бехктохаме эзавале, цу хьакъехьа хоам бу юххьанцарча партийни организацега» вІалла эшаш яц, хІана аьлча цо из гІулакх бе-бе леладе таро хулийтандаь, тІаккха парторганизацега хаьтта хІама доацаш уж дешаш кхычахьа дувца моттиг юсаргья.

Цу параграфа тІеххьара пункт а хаьдда хетац тхона. Цу тІа йоах «Парте члена взыскани яьчул тІехьагІа шу далалехьа партийни организаце ладувгІ цунга, ше дувлийта кхоачамбоацараш цо дІа мишта доах хьожаш». Цо уж дІадоахаш е кхы а совдоахаш моттигаш хила тарлуш хилча дикагІа хургдеций **«...ладувгІ партвзыскани тІера дІаяккхара е кхы тІех яр цунна тІайиллара хьакъехьара дош къоастадара»** аьлча. Нагахьа санна тоавеннавий — гепт де, тоавеннавеций — партена цу тайпара вар вІалла а эшаш вац, яха принцип боккъонца кхоачашъяйтара тІадерзадаь хургда из.

М. МАМИЛОВ,
Н. ГУДЬКО,
М. Д. Миллионщикова цІерагІча Грозненски мехкдаьтта института доценташ.

БІУБЕННА КЪАХЬЕГ

Пятилетка шерашка массаза а хьалхалаттарех йолаш хьайоагІа «Старогрознефть» НГДУ коллектив. Цо дикача жІийлен тІара дІадоладир пятилетка тІеххьара шу.

Мехкдаьтта доаккхеи гІона йолеи ерригa бригадаш подрядни формагІа къахьегаргдолча яьхар. ХІара бригадо цхьан нарядагІа бу болх.

Доккхийн бехктокхамеи дар хьалхашка лаьтта декхараш: 3,6 миллион тонн совгІа мехкдаьтта даккха, из дерригa а хьалхарча группагІа хургдолаш дІадала, цхьайтта скважина болх бе йолаялийта. Управлене доаккхача мехкдаьтто объединене даккха дезачох 70 процент лоац.

Мишта кхоачашду «Старогрознефть» НГДУ болхлоша шоаш укх шера тІайийца мехкдаьтта даккхара декхар? Октябрь бутт чакхбалалехьа цхьайтталагІа пятилетка кхоачашъярах рапорт делар Ленинеи Даймехка тІема хьалхарча степенеи орденаш йолча «Грознефть» объединене коллективо. Из толам баккхара лелаьча социалистически яхье хьалхара моттиг йоаккхаш чакхбаьлар «Старогрознефть» НГДУ мехкдаьттахой а.

КПСС Центральни Комитета апрельски (1985 ш.) Пленум хиннач ул тІехьагІа къаьстта дикагІа къахьег управлене болхлоша. Парте ткъаь ворхІлагІча съезда дикача хьокхамашца накъабахара керда декхар тІайийцар: шера планал совгІа 50 эзар тонн гаргга мехкдаьтта даккха.

Объединене эггара хьалха управлене цхьоалагІча мехкдаьтта доаккхача промысла коллективо дІайолайир «Парте ткъаь ворхІлагІча съезда — хьинареча къахьегама ткъаь ворхІ декада!» яхача девизагІа йола социалистически яхь. Шоаш доаха толамаш лаьгІ ца долийташ хьабоагІа управлене мехкдаьттахой.

Управлене коллективе чІоагІа я къахьегама дисциплина порядок, общественни сакхетам лакха ба. Из белгалдаьккхар дукха ха йоацаш объединене хиннача партийни конференце а. Отчетни доклад яьча объединене парткома секретара Василюшкина аьлар, теркам тІабахийта йоагІаш я «Старогрознефть» НГДУ партийни организаце интернациональнии атеистически кхетам луш беча балха опыт. Цига болхлошта политически кхетам лу управлене мехкдаьттахой революционни, тІема, къахьегама башха-дика традицеш дІа а йовзийташ. Коллектива тайп-тайпарча къамех бола нах барттайна, вІаши хьожаш къахьегаш ба.

ХІанз политически кхетам луш беча балха тІа партийни организаце, коммунисташа, тІемеи къахьегамеи ветеранаша керттера теркам тІаухийт парте аргІанарча съезде дувца оттадаь дешаш дІадовзийтара.

— Общественни сакхетам лакха хиларга хьежжа хьинаре къахьег мехкдаьттахоша. Вайна каст-каста ювцаш хоз управлене мастераша Виданова, Луконина, кхычар кулгалдеш йола бригадаш. Дукха ба цу коллективе доккхий производственни толамаш доаха болхлой. Укх шера СССР Лакхехьарча Совета Президиума УказагІа болхлочоа, Щербаков Владимир Ивановича Къахьегама Цlеча Байракха орден елар.

ХІанз мехкдаьтта доаккхача цехий коллективашта юкъе латтача яхье хьалха я Бабукова кулгалдеш яр. Начальника, коммунисташа, комсомольцаша, хьалха латтача болхлоша боккха теркам тІабохийт социалистически яхь шерра йоаржаяра.

Цул дукха тІехьайисаш кхоалагІча цеха коллектив а. Начальника Твердохлебовна, партийнии комсомольскии организацей секретарашта Дубининаи Закаеваи хов мехкдаьттахоша хьинаре къахьегаргдолаш гІулакх вІаштІехьдаккха.

Мехкдаьтта доахача цехий коллектива иштта кхаяргьяцар гІо деча цехаша доагІаш дола новкъостал ца доре. Из гІулакх къаьстта дика лоаттаду тракторно-ремонтни цеха коллективо.

Вай лакхехьа цІи яьккхача бригадел совгІа доккхий производственни толамаш доах мастераша Горбаненкос, Гладкова, Баллова кулгалдеча мехкдаьтта доахача бригадаша. Управлене цІи хеза а шоашкара къахьегама хьокхам телаш а ба оператораш Степанов Анатолий Александрович, Милашкина Валентина Владимировна, Магомадов ВахІид, Баснукаев Лаьча, капитальни ремонт еча цеха бурильщик Шеховцов Георгий Алексеевич, лаьттан кІалха ремонт еча цехера оператор Товсултанов Сайдали, кхыбараш.

Управлене болхлоша доаха производственни толамаш дувцаш, Ивинске йоах «оаха боккха теркам тІабохийт социалистически яхьа. Из моттийтеи форманеи лелаеш яц, йизза а ма йоагІара а лелаю. Цох хьахул боккха производственни низ. Бакъда вай хана производстве толам боаккхалургбац технически прогресс сихъярга хьежжа мара. Из белгалдаьккхар ЦК-а хиннача совещане а. Управлене я керда, вай ханара даймехка а доазол дехьара а оборудовани.

Кхы цхьаькха бахьан а да. Управлене подразделеней кулгалхошта дукхагІа мукъабеннаб шоай коллективашта кулгалде, боахамашта доал де. Цар йиш я болхлой къахьегамеи бытеи хьалаш тоадергдола гІулакхаш шоашкара де, балха саг хьаэца, дІаваккха, харцваьнначоа доагІа таІазар де. Бакъда, из деррига а ду управлене администрацега хайташ.

КхоалагІа бахьан да болхлой къахьегамеи бытеи хаддаза йоакхо яр. ХІара цехе я столови, салоІа цІа, цІе уголок, деша керда газеташ, журналаш, хьажа телевизор, кхыдараш».

Иштта йоакхо еш хиларо а балха процессашта механизации автоматизации яро а аьттув боалийт управлене болхлой толамаш даха.

«Старогрознефть» НГДУ коллектив парте ткъаь ворхІлагІча съезда накъайода доккхий къахьегама толамаш доахаш.

Ю. ЧАХКИЕВ.

Казахски ССР. Проектни низалга кхаьчай «Актюбинскнефть» производственни объединене Жанажольски мехкадаьтта доалла моттиг.

Атта дац ахъяьссален ара мехкадаьтта доаккха комплекс хьае. Бурувдеттарашта хьалхашка меттел. Іилманхошта хьалхашка а дукха декхараш оттадир Жанажола. ГІулакх мишта латт аьлча, цу моттиге доалла мехкадаьтта ший тайпара да, йоккха газови фактор а йоаллаш — 12 процентага кхоачаш. Цунах ах сероводород я, вож дакъа — углекисли газ. Дилла пайда ийбеш йола турбаш мегаш яц цу тайпарча мехкадаьттана. Эшаш яр кхыяраш, мукх юаш йоацараш. Лоццача хана лоархІабир металлургаш шоашта хьалхашка оттадаьча декхарех, хІаьта Жанажоле хьааха йолаелар антикорозийни тІехе йола турбаш.

Казахий меттала «керда никъ» яхилга да жанажол яхилга. Дукхха ха хьалха тилла я из цІи, хІаьта цун маІан таханарча денца доагІаш да. Белггала кердача новкъа болх геологаш, кердача тайпара бе беза болх бурувдеттарий а. БІаьшеренашка наб кхийтта илла аре сомаяьккхай машинаша, буровни установкаша. ХІанзле эксплуатаце дІаеннай газ чанхйоаха завод. Дийнахьа а бус а вахте латт бурувдеттараш. Мехкадаьтта доаллача моттига массехк километр гаьна хьалэттай кердача цІеношка бахаш Закавказера, Украинера, Башкирера, Татарера, Казахстанера, СибарегІара баьхка мехкадаьттахой а болаш йола йоккха вахтови поселок.

СУРТА ТІА: буровой мастер коммунист В. Е. Димитров (аьттехьара хьа кхоалагІвар) керте вола шера план ханал биъ бутт хьалха кхоачашъяь хьалха латта бурувдеттарий вахта.

Е. ШЛЕЯ сурт
ТАСС фотохроника.

«КПСС XXVII съезда — хьинареча къахьегама 27 декада!» яхача девизагІа йолча яхье а ваьнна хьинар ца кходеш болх беш ва Н. Анисимова цІерагІча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводера ЛЧ-24 яхача установка оператор В. Сигаев.

ЛЧ-24 яха къахьегама ветерана шоллагІа йола установка я болх бе йолаялийтар. Цул хьалхагІа ЛЧ-35 яха уста- [illegible]

гара лакхагІа йолча 6-ча разряда операторага кхаьчав из. Хаддаза технически литература дешаш, балха къайленаш дикагІа йовзаш ший кхетам лакхбу дикагІволча оператора.

Сигаев новкъосташта вовз дика рационализатор хиларах тарра а. Духхьал 1984 шера балха хьалаш аттача дахара тІаерзаяь цо еннача шин предложене 8 бІаь сома маьха пайда беннаб. [illegible]

СУРТ ТІА: В. Сигаев.
А. АНРАПЕТОВА сурт.

МИШТА КХОАЧАШДУ ДЕКХАРАШ?

ДИКА ІАНГАРАДОАХ...

Дукхача хана денз тІехьаюсарашта юкъе йолаш хьайоагІар Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза хьакхарч лелаю ферма. Каст-каста хувцалора цун кулгалхой а. Цхьабакъда, эргадоалаш хІама дацар. Юххера а правленеи парткомои цига заведующелла хьожаву КПСС член Чаниев Султан.

ТІавеначa кулгалхочо ферма балха юкъе хозрасчет йоалаю. Цо лакхбир наьха бехктокхам, новкъостал дир коллектива моральнии психологически хьал тоадара.

— Цу дерригне аьттув баьккхар соахка а укх шера а пачхьалкхенга дулх дохкара план толаме кхоачашъе, — йоах С. Чаниева.

Уж толамаш атта даьхадац. Царна тІехьашка латт дукхача колхозхой хьаьнала къахьегам. Шоаш бизза говзанчаш хилар хьахьекхад хьакхарч лелаераша Моргунова Нинас, Польшикова Ольгас, Радченко Антонинас, Асеръяи Светланас, кхыбараша. ПланагІа хила доагІачул дукха дукхагІа да шоаш кхоабача хьайбашта дийнахьи буси цар ІотІадеттадолийта дозал. Шоай бехкагІа цхьа хьакха тІераялийта моттиг нийсъялийтаьц.

Шийна карагІдаьнначох кхоачам а хинна сацац коллектив. Селекционно-племенной болх тоабара ларда тІа хьахулийт дукха продукци луш йола наиа-хьакхарч.

Шин беттага кхаччалца хурскаш кхееш хул болхлоех цхьабараш, хІаьта шоллагІбараш — племенной ярашта Іуналдеш. 1986 шера ферме хургья 450 племенной хьакха. Уж хьалкхееш деча балхашта кулгалдеш ва ветеринарии техник Асеръяи Ашот. Пхийтта шу да цо цу ферме къахьега. Йоккха балха опыт йолча специалисто дика вІаштІехьбоаккх колхозхой болх.

ХІаране дика къахьегилга закон а хинна дІаэттад ферме. Масала, ийс бетта шера планал совгІа 400 хурск хьахилийтай ферма болхлоша. Заданел совгІа 24 тонн а дохкаш, пачхьалкхенга 84 тонн хьакхий дулх дехкад цар. ХІаьта продукци яккхарга дІадодар дикка лохдаьд. Нагахьа санна дІадахача шера цхьа центнер хьакхий дулх доаккхача колхозо 600 сом дІадахийта дале, укх шера дІадахийтар 153 сом мара дац.

Хьайбаш леладераша кхетаду дІадодар кІезиг а деш, продукци дукхагІа яккхарга хьежжа шоай алапи а лакхагІа хургхилар. Цудухьа берригача колхозхоша болх а бу массадолча хІаманна кхом бе гІерташ.

БІарччача шера болх беш я доакъар кийчду цех. Коартолий отходех, доакъара свеклаех, концентратех тух а тохаш кийчдаь худар хІама юхе ца юташ дуъ хьакхарчаша. Цудухьа хІара дийнахьа 300 грамм дозал ІотІадетталу нарна. Цхьа ди дІадахийтац Польшуков Иванеи Шевяков Петран 14—15 тонн из тайпа худар ца кийчдеш.

— Іа даккхара а дика кхоачам баьб оаха, — йоах Чаниева. — Мошача люцернахи хьажкІехи, лордаш а тІехьа йолча доакъара свеклаех, концентраташ а етташ. 250 тонн комбинированни силос кийчъяьй. Плотникаша Токарева, Звиенкос пхе корпусера клеткаш, уйнаш, кораш, наІараш тоаьй. Тха тхоай ферма болхлоша чуреи тІерси кІир техай, кхы тІа эшараш даьд. Лоацца аьлча, саготде ца дезаш дика кийчоль Іангара доах оаха хьайбаш.

Цхьабакъда, хьакхий ферма йолчахьа дІабода никъ халла мара грузовик а трактор а дІа ца йохалуш ба. Цхьан хана жагІа а билла баьча наькъа тІа доккхий кІоагаш даьннад. догІа дийлхача е лоа дешача боккха хотта боал. Хала хете а, из дукха бІаьха боаца никъ тоабара йоакхо яьяц колхоза правлене.

Д. КОЛЕСНИКОВ,
Сунженски районии «Знамя труда» яхача газета болхло.

Назрановски районера хоамаш

Итт бетта хІара Іаттагара 5000 килограмм

Ткъо шу гаргга ха я Темирханова Маржана «Назрановский» совхозе доярка йолаш къахьега. Школа йистеьккхачул тІехьагІа ера из Наьсар-Кертерча шурий ферме.

Района кхыбола дояркаш санна чІоагІа хьагар из цу хана шоай совхозе болх беш хиннача Социалистически Къахьегама Турпалхочох Барахоева Лемкайх. ЦІи хезача говзанча опыт хьаэцар цо.

Ха дІа ме йода доккхагІа хулаш доагІар Маржана толамаш. ХІаьта хІара Іаттагара 5000 килограмм шура яккха ше дагайолга сагага хьоадацар цо. ХІанзалца Назрановски района цхьана дояркана мегадацар из де.

Оалаш да-кх эггара бочагІйола уйла кхоачашхул, аьле. Укх шера ноябрь болалуча денoшка хІара Іаттагара 5046 килограмм шура яьккхар Темирхановас. БІарччача шера дулуш ца хиннар — итт бетта!

Юрто дийцар...

Укх деношка Пхьилекъонгий-Юрта чанхъялар «Юртарча наха интернациональни, тІема-патриотически, атеистически кхетам балара болх чІоагІбара декхараш» дийца сход.

Цига доклад йир халкъа депутатий юртсовета исполкома председателa В. С. Гиреева.

Цо белгалдаьккхар къона тІехье коммунистически дог-уйла йолаш хьалкхеяр чоалхане гІулакх долга. Школа, юртарча общественностo, даьццанашта дукхагІа теркам тІабахийта беза кхувшбоагІарашта советски халкъа революционни, тІема, къахьегама традицеш йовзийтара.

Иштта докладчико дийцар юрта ширдаьннача гІулакхашца къовсам лоаттабар ледара латтилга. Повесткаш еча военкомате ханнахьа тІа ца боагІаш, лаьтта леладара законодательство телхаеш, бераш дин обрядашта юкъеозаш моттигаш нийсъеннай. Ялхайтта шу даьнначар ханнахьа паспорташ хьаэцац, цхьабараш прописка йоацаш бах.

Пренешка къамаьлаш дир пенсионера С. И. Горчханова, школа директора Г. А. Горчханова, кхычар.

Сходе дакъа лаьцар Назрановски района халкъа суда председателa Б. М. Гарданова.

М. МУРАДОВ.

Интенсификаци яра чотагІа

Тха совхоз комсаш кхееш я. 528 гектар дІалоац цар. бакъда, 47 гектара тІара яраш чІоагІа нийлха я. Из хІама нийсденнад комсаш дІайогІача хана лаьттана кІалхара хий кІоарга дий ца хьажарах. ТІехьагІа гучадаьннад хий кІоарга доацилга. Цох хьадоалача тухо дегІа ца йоахкийташ йинтай цхьайола комсаш. Цудухьа чІоагІа нийлха я хьувкъам луш яраш а.

Кхы 100 гектар комсаш а я лаьттана кІалхарча хиво ма хетта дика ца хьувкъийташ. Цо доккха зе ду боахама.

ДІахо йодача хана цу тайпара хІама ца нийсдалийтара, юрта боахама производствана интенсификаци елга сихдара бурунни аренашка 100 гектар керда комсаш хьалкхее лерхІаш да тхо. Уж дІайогІаргья шийтталагІча пятилетка хьалхарча шин шера. ХІаьта кхы тІа ши-кхо шу даладехьа керда лаьтташ кара а дерзадеш, цига боахама ерригача комсех 70—80 процент хилийта дага да тхо. ТІаккха тха йиш хургья хІанз комсаш во хьувкъача кхашка на бола ялат а доакъара культураш а хьалкхее.

Комсий кердача бешамашка дІайогІаргья шелала а йокъала а дикагІа духьала латташ йола «Молдова», «Жемчуг зала», «Шасла», «Заревой», Карабурну» яхача сортах яраш.

Дукха ахча а дІадохийташ кхыча областашкара, краяшкара тІакхахьа езаргйоацаш тхоайцига кхо теплица яьй оаха цу тайпара комсаш хьалкхеяра. ХІара шер-шера оаха кийчъергья 30 эзар га. Нагахьа санна уж ца тоъаш моттиг нийслойя «Чеченингушвино» объединенена чуйоагІача совхозашкара эца езаргья.

Культура лакхъяра чотагІа къаьстта дика хьувкъае лерхІ ялатеи доакъареи культураш. Юкъера лаьрхІача 30—40 процент лакхлургба цар хьувкъам. ТІаккха тха вІаштІехьдоал бахача наьха шоай доалахьа дола хьайбаши кова тІара оалхазараши кхабара концентраташи доакъари хилийта. Дукха дукхагІа хургья цар пачхьалкхенга йокха продукци а.

М. ДЗАУРОВ,
Шелковской района «Виноградный» совхоза директор.

Фоторепортаж

КОМСИЙ ХИЙ ДУКХАГІА ХУРГДА

Укх деношка сок йоаккха лини болх бе йолаялийтай Грозненски чхьагІарий - коньякий комбинате. «Виноград» яхача Нохч - ГІалгІай агропромышленни объединене коллективо иштта кхоачашъю тІехдаьккха корта бохабу малар меларцеи алкоголизмацеи ловттабеча къовсамах йола партеи правительстваи решенеш а хІаьта иштта «СССР экономически социальни дегІайоалаяра Керттерча лостамий» проекта тІа дІаязъяь указанеш а.

Грозненски чхьагІарий-коньякий комбинат — агропрома эггара йоккхагІйолча предприятеех цаІ. Цун продукци вай республике меттел, мехка а доазонел гаьнна арахьа а йоязаш я. Цхьабакъда, комсий хий иштта боккхача боараме арахеца дийзадац цун хІанзалца.

— Оаха чІоагІа хьашт долаши безам тІабахаи дІаболабир автоматически сокови лини хьаяра болх, — йоах комбината директора Батаев Казбека. Сахьувзадеш санна ва из. Бехк а бац. хІана аьлча, дукха а чІоагІа а къахьега дийзад цунна дуккхача цун новкъостийи из керда лини вІашагІйоллаш. Белгалдоаккхаргда вай, комбината болхлой чхьагІараш чудувттара йоккха опыт йолаш бале а, комсий хий чудувттара болх дуккха а чоалханегІа хилар: цкъа-дале, кІеж яккха доллалца дІоахду из хий, шозлагІа-дале, хьалххагІе а плюс 70 градусага кхаччалца йІоах ца йича ялац шушаш, кхозлагІа-дале, сок ше а шекар дукха доаллаш хиларах автоматически чуювтта тоъал хала да.

Комбината партбюро секретараца цхьана хьалдолх тхо болх бе кийчъяьча линена хьалхашка гІолла. Из болх бе йолаялийта кхы а кІеззига ха йисай, хІаьта а беррига болхлой шо-шоай моттигашка ба. ЦІаьхха а кхы цІаьхха а хьож автоматико, электронико, Іаларца йІоахъеча приборашка болх мишта бу.

Болх болабенначул тІехьагІа къамаьл хул тха болхлошца. Яьссача шушай приемщицагара, комбината партбюро членагара Креч Валентинагара транспортераца хьауха шушаш хьа а ийеш дІасхкаш я Мукаева Хьаван Дахкилгова Розан.

— Безаме шушаш еций? — хетт В. Креча, жоп а ше лу: — Аьттув болаш шушилгаш я. Укх мочарца духхьашха бу оаха болх.

Сийрда, цІена я шушаш. ХІаьта а шушаш юлача машина оператора Ерофеева Нинас агрегат цхьанна а минута дІайоаяц, хІаьта браковщица Погалова Балант лаьрххІа, цхьаккха а лертІа доаца хІама доаллий хьож хІара шушага. Йила юха кхахьийтац цо уж — даккха хІама дац.

Транспортера лента тІа яда шушаш цхьатарра. сийрда йоагача электрически лампай сердалонагІа къега а къегаш, комсий хий чудувттача автомата кІал увтт. Кадай лел цунна кІал уж ниисъеш дола Бакаева Анисай кулгаш. ДІайхача (98°) комсий хиво цхьатаррарча боараме хьалъюз шушаш, цигара яьлча гермеш тІаехкача автомата кІал йолх уж, оператора Донецкая Тансия йолча.

Автоматах маьрша чакх а яьле, металлически герми тІаелла шуша автомат-браковщик йолча кхоач. Цига бІарг лакхийтар духьа кхесташ латтача гергача чарха тІа яьлча санна йолалу шушаш. БІарг тІера ца боаккхаш хьеж царга Заурбекова Кулистан. ТІаккхийте цІаьхха юкъера хьайоаккх цо цхьа шуша.

— Гой шоана, — укх шуша чу кІеззига сок тоъац, — хоам бу оператора. — Конвейер тІа юхаяхийта еза ер.

...ХьаІовш латт шушаш. Комсий хьаж йоалл цехе. Халкъа депутатий Ленински районни Совета депутата Мальсагова Наташай автоматера тІехъяьлча, кхы а безамегІа хул хІара шуша — цІена хоза этикетка лотаьй цу тІа. Цигара транспортераца автомашина йоккхача кузов чу йода кийча продукци. Из болх беш я Махашева ПаьтІамати Хубаева Хьаван.

...Сахьата 3 эзар шуша арацех кердача автоматически лине. ХІанз из беррига болх чоалхане боацаш, массаза а иштта лийлача санна хет. ХІаьта из вІаштІехьабаьккхараша кІезига деноши бийсаши мича доадаьд сок яха лаьрхІа йоаца механизмаш цу гІулакха юха эргаяьха кийчъеш. Дуккха хІамаш кхыча непара ерзае, керда хьадагалувцеи кийчъеи йийзай говзанчий... Кхыметтел бІарчча маьженаши оатхалаши.

Тхона хьайбовзийт энтузиасташ-рационализатораш. Уж ба комбината специалисташ, бе-бе профессеш йола болхлой: токараш, электросварщикаш, слесараш-наладчикаш, кхыбараш. Вай цІераш йоахаргья царех цхьабарий. эггара хьинар долашагІеи къахьегара тІереи барий — коммунистий Анзоров Шамхана, Аваков Эдуарда, Шавхалов Вахий, Борискин Геннаде, Цатуров Фреда, Махаев Джунида, хІаьта иштта Гросс Бориса, Алархаджиев Сайпуде, Мусаев Исрапила, дуккхача кхычар. Кхы а цІераш йоахаргья вай комсий хий даккхара рецептуро дІадехараш геттара ниса кхоачашдерий а — царех я лабораторе заведующи, коммунист Юрасова Алла, химик Лукьянченко Людмила... Цу массане а цІераш яьха варгвий?!.

Юххера а, йоккха йоацаш интервью ийцар оаха «Виноград» яхача Нохч-ГІалгІай агропромышленни объединене начальникагара Александр Михайлович Коневгара. Цо йоах:

— Дуккха эзараш болча къахьегамхоех латтача тха объединене коллективо ма ярра къоабалъю мохк дегІабоалабара Керттерча лостамий указанеш, долла хІама ду комсаш дукхагІа яхара. Цу тІа а, укх шера деиз дІа чІоагІа уйла тІайохийтаргья оаха комсий бешамашта реконструкци яра, цар структурана юкъедоаладергда 40 — 50 процентал кІезигагІа доацаш столови сорташ.

Укх шера а тІехьа шоаза дукхагІа ехкай оаха бахача нахага керда комсаш. ХІанз долла хІама ду витаминни продукци дуккха а дукхагІа арахецара. ХІанзле болх беш ши лини я тха эзараш шушаш дарбаи малар арахецаш. Торгови сетера заявкаш хуле, хІара денна арахеца йиш хургья тха 100 эзар шуша. Цул совгІа, тха продукци раьза хиле эц Къулбаседа Кавказа вежаращха йолча республикаша а мехка промышленни централа а. Запасе я тха вахара элексира миллионаш литраш.

Цунца цхьана нов. Конева дийхар вай республике торгови предприятеша бахача нахагара 0,5 а 0,33 а йола, дІахо сонаш чуювттара хиланза яргйоаца шушаш ийелга дикагІа вІаштІехьдаккхар. Хоза реклама бакъахьа яр хилча.

«Виноград» яхача тха объединене планашка да, — йоах дІахо А. Конева, — укх гаргтарча бетташка дегустационни зал а йолаш фирменни тика хьаеллилга, тарни предприяти хьаеллилга. Цу гІулакха вай моттигерча промышленносто новкъостал дар догдоахаш да тхо. Тхона эш шушаш а, крышкаш а, полиэтиленови яьшкаш а, этикеткаш а. Цхьатарра цхьана къахьеге, шеко йоацаш, вІаштІехьдаргда комсий хий а кхыйола пайдана, чам бола продукци а хьае.

П. ГАГИЕВ.

СУРТАШ ТІА: 1). этикетировочни аппарата машинистка Н. Мальсагова; 2). комсий хий чудуттара участок.

З. БАТЧАЕВА сурташ.

Хьаьнала къахьегамхо

Назрановски мельзаводе къахьегаш ва вальцорез Оздоев Ахьмад. Хьадоаккхача хьоара дика хила йиш яц вальцови станока валаш дика харшаш даьха а лерттІа болх беш а ца хилча. Ше укхаза къахьегача ткъаь пхиъ шера дика караерзаьй из говзал Ахьмада.

Из-м токарь а ва. Дика лоархІаву А. Оздоев слесара балхах а. МоллагІа хІама ехача эггара хьалха Ахьмад волча боагІа нах, цо из дика тоа а ю.

А. Оздоева лелаю «Коммунистически къахьегама ударник» яха сий дола цІи. Ший декхарех дика лоархІавеш хьавоагІача цунна дуккхаза тийинай сийлен грамоташ, ахчан премеш, баркалаш кхайкадаьд. Цун сурт завода Сийлен улга тІа хьаллтеха доалл. Ахьмад ва завода профкома член, цунна еннай «Къахьегама ветеран» яха медаль.

Хьаьнала къахьегарца, шийна тІадилла декхараш дика кхоачашдарца коллективе сий даьккхад Оздоев Ахьмада.

С. МЕРЕШКОВ,
шофер.

Іилма — юрта боахама

Іилманхошеи кхаш леладерашеи цхьана леладу гІулакххаш

Дисплея пульта тІара лакаш теІаду агронома, компьютеро экрана тІа хьатІадоах сийрда мугІараш. Цу ханна кепадеттача устройства цар дублировани ю каьхата лента тІа. Цу тІа белгалдаь да таьрахь, атмосферии параметраш (фон температура, йоачан), хоадаь ха а йолаш йола рекомендацеш: «макха баккха болабе метаргба...».

Ишта бу болх Къулбаседен гидротехникаи мелиораци Іилма - тохкама институто (Ленинград) хьаяьча информацисни - хьехам беча комплексо (ИСК).

БаьцовгІай вегетаце хІара этапа технологически карташ увттаду ленинградски специалисташа цар алгоритмаш ЭВМ дагакхаба чуйохк. Кхашка латташ йолча датчикаша хьахьокхараш дІакхаьчача, компьютеро лу агронома уйла яра йола информаци а йоацаш, хаьдда бола хьехам: дІайийнача хІамашта гІуланх дарах йола аргІанара технологически операци чакхъяккхара ха.

ДагадоххарагІа аьлча, компьютерни комплексо толамца болх бу вай мехка духь-духьача климатически поясашка. Дукха ха йоацаш, масала, ленинградски ИСК массехк шера тохкамаш даьча СибарегІеи къулбехьарча даькъ тІа уллача шии колхозера дика отзываш кхаьчай.

Кхетадеш да, кхаш леладерий интуици практически опыти хьалха санна чІоагІа эшаш я оптимальни решенеш харжача. Цхьабакъда, хІанз таро я цхьадола гІулакхаш нийсделча юрта боахама техникана деш дола деррига доал электронно - вычислительни машинашка дІадала. Масала, шолха регулировани йолча мелиоративни системашка кхашка хий дуллаши докъадеши. Цар конструкци а Къулбаседен института специалисташа оттаьй, хІаьта Ленинградски области колхозийи совхозийи кхашка Іалаьмате толаме юкъехувлаш а я.

Цу системай балха принцип укх тайпара я: кхай тІа ехкача дренажни турбаех пайда ийбе йиш я лаьтта докъадара санна, иштта хий дехкара а. ДогІа дийлхача совйоала тІоадал турбаштеи сангараштеи чугІолла кхашкара дІайоанкх, хІаьта екъача хана цу турбаштеи сангараштеи чугІолла хий тІадохийт дІайийнача хІамашта. Хин режимо шолха регулировани еш йола система юкъейоалаяро Іалашду кхыметтел ха во эттача шерашка а хьахулар стабильни хилийта а хьувкъам 20—40 процент лакхбе а. Цу системех шерра пайда ийбу ялати баьцадаараши леладеча боахамашка а, хІаьта иштта культурии даьгІенашка а.

«Хьехам телачох» автоматически насосни станцештеи оросительни установкаштеи доал дергдола «исполнительяра, ИСК-на лаьрхІа бувзама канал вІашагІдоллаш ба хІанз укх сахьате Къулбаседен гидротехникаи мелиораци Іилма - тохкама института Іилманхойи инженераши. ЭВМ доал деш хургйола шолха регулировани еш йола хьалхара система вІашагІйолларгья Ленинградски областерча цхьан йоккхача совхозе.

— Ленинградски область улл РСФСР Нечерноземни зоне, хІаьта мелиораци цу краяшка, оалаш долчча тайпара, чІоагІа эшарел а чІоагІагІа эшаш я. Лаьттай дикка доккха дакъа эшачул совгІа тІоадал йолаш да. КІезига хІама дІадахийта дезаргдац тІой дІадахаргеи кІотарташ тІаьнна лаьтта цІендаргеи. Шерра дола, дуккха профилаш йола мелиоративни балхаш шерра чакхдахара эшаш я низ болаш хинна ца Іеш, эффективни а кхом беш а йола техника, — йоах института директора Алексей Климкос. — Тха специалисташ уж хьаеш а боахамий практикана юкъекхухьаш а ба. Шоаш сов дика хилар хьахьекхад шин метргарен ах метргарен йиъ метрга кхоачаш шера оаса лоацаш долча дискови макхай массехк модификаце. Боахамашка дика могаду мелиоративни дискови похараш, кхашкара тІо дІабоаха машинаш, десах юхейиса хІамаш кхашкара дІайоахаш йола агрегаташ. Институте оттаьй дренажни турбашта керда антикоррозийни тІоа тІабиллара йола технологии оборудовании. Ленинградски мелиоратораша мехка массанел хьалхагІа юкъейоалаьй дренаж ІойиллІара траншееш йоаца способ. Цу тайпара болх беш хилча кхозза-дизза лакхлу къахьегама овсарле.

Іилманеи юртбоахама производстванеи юкъерча бувзамах хьахулараш холуш да. Тахан мелиорированни лаьтташкара чудахь Ленинградски области 92 процент баьцадаараши 60 процент совгІа хьайбашта дола доакъари. 1986—1990 шерашка капитальни тоадаьча лаьтташа тергда — практически хаоттамо мелла мухаш йой а — еррига укхаза кхееча юрта боахама продукце кхаь даькъах дукха хІама ца эшаш ши дакъа.

Карл РЕНДЕЛЬ.
(АПН).

Ленинград.

Саги Іалами

ХІАРАНЕ ДЕКХАР

Советски Союза Коммунистически парте Программа кердача редакце проекта тІа кертагІдаьккхад обществок Іалами, саги гонахьара гои гармонично вІаши дувзаденна хилийтара чІоагІа теркам тІабахийта безаш хилар. Бахача наха экологически кхетам балар динзадаргдоаца хІама лерхІ парте.

Іаламах кхом беш пайда ийбеш хургйолаш кхетам балара наькъех цаІ ба деша багІача кагирхошца беш бола болх. Вай республике шерра баржаш латт из болх. Іалам лорадара боламе, наха экологически кхетам луча хьалха латт вайцига политехникума, мехучета техникума, педучилища, кхычар коллективаш. Юкъерча лаьрххІача дешара завеленеша даьча Іалам лорадара балхий итогаш еш, массане а хьаллаьцар Ерригроссийски хьажаре мехучета техникумеи Грозненча педагогически училищаи ВООП организацех йола материалаш яхьийта аьнна хинна предложени.

Дукха къахьийгад цу коллективаша сакхетам лакха болаш, гонахьара го лорабара, цунца ювзаеннача проблемашта чІоагІа теркам тІаухийташ бола гражданаш кийчбара.

Хьаэцаргья вай, масала, педагогически училища юххьанцара организаци. Цо вІаши бувзам болаш ду пропагандистски практически балхаш. Общественни профессей факультете лекционни балха, лекцеши беседаши увттаяра хьакъехьара навыкаш тел хьехархой хила безарашта. Цу знанеех пайда а ийбеш, лекцеш еша а беседаш е а школашка, предприятешка, подшефни берий бешамашка ух. Цар йийшай 40 лекци, ужжал беседаш яьй.

ЧІоагІа теркам тІаухийт гойтара агитацена. Кийчъяьй «Довза, хьамсара хета, лораде», «Пионерски лагерера Іалама уголок», «Наьна лаьтта», «НГІАССР Іалама памятникаш», «КІеззига мара доаца хьайбаш» яхача а кхыйолча а темаех йола стендаш. Бюро членаш ба дерригача дезача деношта хетаяь йола выставкаш вІашагІъехкараш. Цига хул зизай композицеш, Іалама материалех хьаяь хІамаш, рефераташ, сочиненеш, эмблемаш.

Эггара хьинарегІча дешархоех хьаяьй «Баьццара патруль» яха отряд. Цо чакхйоах дІаегІа гаьнаш каг ца яйташ лораяра йола рейдаш. хьинаре дакъа лоац коа, училищана юххерча улицаш тІа гаьнаш, зизаш догІара еча субботникашка. Хьажар латтача юкъа цар дІаегІай урагІа уха 100 мих, 200 кІотарг, 320 квадратни метр йолча майда тІа зизаш.

Парке, хьунагІа, ара, додача хи тІа экскурсе бахача хана дешархоша лех дарбана, моз доалла, хила хула баьцовгІаш. Шоашта зеденнарех хоамаш даьд «Хье ваь край йовза, дукха еза» яхача конференце.

Цу юххьанцарча организаце бу Іалам лорадара даькъера болх дуккхача планех латташ а эффективни а ба. Дика педагогаш, пропагандисташ, шоай края Іалама кхом беш бола дай хул педучилища яьккхарех.

Мехучета техникумерча ВООП юххьанцарча организаце членаша хІара шера 5—8 воскресник чакхдоаккх. Цу деношка цар порядок ю шоай участка тІа яь ца Іеш, техникума хьатІаотт а ч а территоре тІа а. Къаьстта теркам тІаухийт зизай клумбаш тоаяран хозьяраи. Цудухьа ботанически беша таралесташ я цун территори. Сийлахь - йоккхача Коталон сийна цига хьаяьй парте, тІема, къахьегама ветераний аллея. Дешархошца цхьана ветеранаша а дакъа лаьцар гаьнаш дІайоагІача, хІаьта хІанз лораеш а я.

Ерригроссийски Іалам лорадара гІулакхий эстафета сийна а КПСС XXVII съезда баха ма боагтІара накъабахара а оформлени лъй техникуме, дуккха сурташ тІадолча доккхача, хоза кийчдаьча альбома. Из дІагойтад гонахьара го лорабара Дерригача дунеи денна хетаьча выставке а, хІаьта иштта изобразительни искусства музее хиннача выставке а. Цунга хьежаб тайп-тайпарча ноахалех бола бІаьш нах.

Техникумерча гойтара пропагандацара цхьаьнха дика хІама да даим болх беш йола Іалама уголок. Цига кизгашта кІал яда зизай, баьцадаарий, культурай дІадувча гин коллекцеш, саго лораде дезаш долча хьайбайи баьцовгІайи плакаташ, кхыдараш. Хоза кийчдаь да деррига укхаза мел дар.

Іалама хьакъехьарча парте а моттигерча органаша а чакхдоахача гІулакхашта пропаганда ю классни занятешка, конференцешка, преподавателаш гІерт керттерча темах йола хьеха материал Іалам лорадара дешашца юва. Цу гІулакха пайда ийбу техникума чурча радиох, передачай циклаш а еш.

ТІеххьарча шерашка хьинаре дакъа лоац техникумо Іалам лорадара республикански хьажарашка, конкурсашка, выставкашка. Из а да Іалам лораеча пропаганда дакъа. ВООП общества Т. В. Дедован Н. С. Перлови керте латта юххьанцара организацеш я цу дерригача балхашта кулгалдераш.

Е. ТРЕТЬЯКОВА,
Іалам лорадара общества республикански совета бехктохкаме секретарь.

Хиш цІена хилийтар

Йоккхий аренаш, чакхвала хала дола листа хьунаш, цига дуккха тайп-тайпара оакхарий, оалхазараш хиларца цІи хеза яр хьалха Росси. Цудухьа кхоачалургдацкх, аьнна хеташ Іалама доккха из рузкъа лорадара наха уйла ца еш дукха ха дІаяхар. Чарахьал дара мара законаш увттадацар. Цар тІа дийцар маца, малагІча моттиге аькхе аха йиш я, чарахьал дарах сагагара мел йоал йоагІа мара дацар.

Петр 1 пачхьал эттачул тІехьагІа Росси Іалама ресурсаш лораяра къаьстта теркам тІабахийтар. Хьу, оакхарий лорадара, хиш цІена хилийтара тІадерзадаь лоархІаме гІулакхаш чакхдаьхар цу хана. 1701 шера хин йистошкара хьу лораяра Указ арадаьлар. Цунга хьежжа могадацар хин йистошкара 30 верстал гаргагІа хьу дІа а йоаккхаш юртбоахама культураш дІаера моттиг цІенъе, наькъаш дехка. Цул тІехьагІа ши шу даьлча арадаьннача Указа тІа «доккхача хин йистошкара 50 верстали, зІамигачун — 20 верстали гаргагІа йола хьу дІа а язъеш, из тедилга дехка» аьнна дар. Бокъо луш хиннаяц наж, къоакх, муш, дийхк яха гаьнаш теда. Наж хоадайича, е дукха хьу хІалакйича саг ве суд еш хиннай, хІаьта лакхе цІераш яьха кхыйола гаьнаш хедайича гІод тохаш хиннад.

Хьу лораярал совгІа боккха теркам тІабохийташ хиннаб керда гаьнаш дІайогІара. Таганрога юххе йолча хІанз «Дубки» яхача моттигеи Петергофски яхача наькъа йистеи ши бІаь метр йІаьхеи 50 метр шереи йолча участке Петр-1 ше дІадийна хиннад нажа бІараш. Астраханскии йоккхий аренаш йолча кхыча моттигашкарчеи губернатораршта 1720 шера приказ деннад цо малхбузехьарча Европа опытах хьунаш сбаяра нажа бІараш дІаде. 1724 шера цун УказагІа Москве йиллар (хІанз МГУ Ботанически беш я из) эггара хьалхара аптекарски беш.

Йоакхо йора Петр-1 оакхарий, чкъаьрий лорадара а. Из волаш Санкт-Петербургски губерне гІалаш йоаелга дехкаш Указ арадаьлар. Могадацар дукха хІалак а деш чкъаьрий лувца а.

Боккха теркам тІабохийтар хиш цІена леладара а. 1718 шера арадаьннача цун УказагІа Петербурге бахача наха бокъо луш хиннаяц Нева яхача а городе гІолла долхача кхыча а хишка нувхаш чукхувса. Хин йистош чІоагІъяраи лаьтташ тоадараи тІадерзадаь массехк Указ а хиннад.

Петр-1 дІаваьнначул тІехьагІа Іалама рузкъа лорадараи дегІадоаладараи гІулакх тесса дита хиннад. ХІаьта Росси капитализма новкъаяьлча цхьаккха план а программа а йоацаш оахкалаш яха, хьунаш теда йолайир, хиш а бІехдир. Цу гІулакхо доккха зе дора садоаллача хІамашта. Іалама рузкъа иштта доадар чІоагІа новкъа хилар 20 бІаь шу долалуш Росси хьалхалаттача наха — Іилманхошта, яздархошта, шоай Даьхенах дог лазача цхьаболча помещикашта. 1910 шера Украине Іалам лорадара общество вІашагІъеллар. Цул тІехьагІа из санна йола обществаш йир Россе йоккхийча городашка а. Цхьабакъда, царна юкъебоагІачар дІадехар дукха теркалдацар пачхьа а цун правительствас а. Из бахьан долаш Октябрьски революци хиннача хана Іалама рузкъа геттара а къаденнадар.

Советски пачхьалкхе ше эттача дена Іалама рузкъа лорадараи цунах лерттІа пайда эцараи наькъа тІа яьлар. ЧІоагІа йоакхо йора цу гІулакха Владимир Ильич Ленина. «ХІанзара керттера декхараш», «Советски Іаьдала аргІанара декхараш» яхача ший статьяш тІа боккха теркам тІабахийтар цо Россе Іалама ресурсаех Іилмо бакъъяьча ларда тІа пайда эцара, уж лораяр, дегІайоалаяр.

Цхьадолча Ленина балхашка дувц хина ресурсаш лорарах а, кхом а беш пайда эцилга Іалашдарах а. Шерра довзаш да «Туркмене хий дилла балхаш вІаштІехьда харах» 1918 шера май беттеи хІаьта нах цІенача хица Іалашбара «Хий даккхара бурув тохар шердарах» 1919 шера май беттеи Ленина инициативах Совнаркомо тІайийца Декреташ.

Іалама кхыча рузкъел сага вахаре доккхагІа дакъа лоац хиво. Цудухьа из бІехца дайтара, кхом а беш цунах пайда эцара законаш а оттадаь геттара боккха теркам тІабохийт хІанзарча хана а. Царех цаІ да «Хин законодательства керттердар» яха 1970 шера декабрь бетта хиннача СССР Лакхехьарча Совета бархІазлагІа гулъяьча шоллагІча сессе тІайийца закон. Цун 8 статья хих пайда эцача хана пачхьалкхеи тІахьожам лоаттабара хетаяь я. Ерригача министерствашкара, ведомствашкара, пачхьалкхеи, кооперативни, общественни предприятешкара, организацешкара, гражданашкара цо дІадех хих пайда эцара порядок, хиш лорадара тІайийца декхараш, хин учет лелаяра правилаш, законодательстна кхы тайпа бокъонаш кхоачашъелга.

Из закон тІазцалехьа хиш бІехдаьчарна, Іалама кхы тайпа за даьчарна административно-правовой оагІорахьара хІама дацар. ХІаьта хІанз гІод тох, даь зе юхаметта а оттадайташ.

Масала, шийца кхо а долаш хьакхий комплексера Шолжа чу хий хецарах 9993 сом гІод техар «Грозненски молочный» совхоза, хІаьта «Майская» яхача ноа тІара оалхазараш леладеча фабрикана Нефтянка яха хий бІехдарах — 7660 сом. Цхьаннега а ца хойташ ший лоІамагІа хих пайда эцарах 5 эзар сом гІод такхар Шелковской района «Коминтерн» колхозо а. Цу боахамий 80 гаргга болхлочо текхар из ахча.

Эзар хьакха лелаеш Гудермесски района «Джалка» совхоза ферма лаьттар 15 шера «Черная» яхача хих кхетача кхыча хин йисте, пхи метр мара юкъ а йоацаш. Цигара чуухийтача бІехача хІамаша доадир цу чура чкъаьрий, ракаш. Пачхьалкхеи соцамах ферма дІаяьккхар цун юхера. Мичара денад ца ховш дукха зІамига чкъаьрилгаш да хІанз цу хи чу.

И. СИНЯТКИН,
Терски бассейнови управлене Нохч-ГІалгІай гидрохимлабораторе юртбоахама отдела начальник.

ГОНАХЬАРА фо цІена хиларга хьежжа унахцІено дикагІа йолаш хул нах. Из бІеха хилча дийна мел долча хІаманна Іатк.

Юрта бахача цхьаболча наха шоай коашка Іайна нувхаш хьаара а яьхе улица тІа дІанхов. Уж талха йолаенначул тІехьагІа лазараш хьедеш йола микробаш а йоахкаш во хьаж йоагІаш хул гонахьара фо. Из хІама ца нийсдалийтара хаддаиза тІахьожам лоаттабеш хила еза юрта Совета исполкомаш.

ФО БІЕХ МА ДЕ

Гонахьара фо бІехду промышленни предприятешеи автотранспортой. Цар араухийтача газашта юкъе кхоалагІа дакъа дІалоац угарни яхачо — углерода окисо.

Электрооборудовании доагора системеи вІаштІехьйоацаш лине болх бе из араялийтача иттазза дукхагІа арахец цо углерода окись.

Из гІулакх дика довзаш хила беза транспорте болх беш бараш. Гонахьарча Іаламца доттагІал тесса я М. Добриева кулгалду Нохч-ГІалгІай АССР мелиорацеи хин боахамеи министерствана чуйодача автобаза коллектив. Цига вІашагІъеллай А. Хаматханова кулгалду Іалам лорадара йола юххьанцара общество. Цо дика кхоачашду шийна тІадилла гІулакх. ХІанз 100 саг чуводаш я из. Къаьстта боккха теркам тІабахийтаб гонахьара Іалам лорадара а цун ресурсех дикагІа пайда эцара а йола положени наха дІайовзитара.

Ший низ дІакхоачар ду обществай членаша балха араювла автомашинаш цІена болх беш хилийтара. Хаддаза цу гІулакхага хьожаш я района автоинспекци а.

— Укх шера бархІ бетта цхьайола агрегаташ телха хиларах 17 грузовика тІара пачхьалкхеи номерни знакаш хьаяьхай, — йоах района ГАИ начальника, милице капитана Э. Умханова.

Лакхе хьоаьча автобазай автоколонношта юкъе гонахьара Іалам лорадарца дувзаденна шоай декхараш эггара дикагІа чакхдоах М. Угурчиева кулгалдеча № 1 йолча автоколонно. Бокъонца регулировка а яь цІена болх беш хул цун автомобилий агрегаташ, системаш. Къаьстта дика лелаю шоай яраш шофераша Вагапов Іийсас, Дахаев Абос, Олигов Махьмада, кхыбараша.

Іалам лорадара болх дика бу Грозненски района Ленинеи 1 Маяи цІерагІча колхозашка, «60 лет Октября» яхача совхозе, «Побединская» яхача ПМК.

Ю. ВАЗГИЕВ,
Іалам лорадара йолча Ерригроссийски общества Грозненски района совета бехктохкаме секретарь.

ХьатІакхаьчад хоза Іа. КІай чокхи тІалийха кийчденнад лаьтта. Лоа тІадилла латт гаьнаш. Наг-нагахьа хьазилго оагаьча ткъоврош тІара лай пурх Іочубож. Бус лоацаснна гІор дийнахьа еша дІайоале а. Іуйренаши сайренаши шийла ух.

Шоай бІайхагІа бола гІирс тІабийхаб наха. Белаш, гІозбаьнна ба уж. Къаьстта дукха бераш да проспекташка, майдашка, улицашка, коашка. Лай мажаргех ловз уж, паркашка, алеяшка соалозаш хехк.

Дагаух къона волча хана яздаь мугІараш:
Іан деношта сардам боахар Іовдал ва,
Іан деношта тІехьа йоагІар БІаьсти я.

М. КАРТОЕВА текст.
И. ПЛИЕВА сурт.

МОСКВА. СССР изобретенейн открытейн гIулакхашта йолча Паччахьалкхен комитето дIаязъяьй МГУ-ен ШоллагIча Московски медицински институтеи Iилман группа — СССР АН член-корреспондента В. Скулачева, биологически Iилмай доктора А. Арчакова, биологически Iилмай кандидата А. Карякина яь открыти.

Цун чулоацам латт электроний межмембранни переноса явлени гучаяккхарахи тахкарахи, вешта аьлча хьайийллай клетка чурча физико-химически реакце керда къайле.

Хьалха лерхIаш дар, из перенос духхьал мембрана чу хулаш я аьнна. ХIанз экспериментально бакъдаьд, электроний перенос къаьсткъаьстача мембранашта юкъе санна иштта органий е тканей клеткашта юкъе а кхоачашъеш хилар.

Iилманхоша хьадийллачо гIо дергда медикашта сага хулача халача лазарашта диагностика еча.

СУРТА ТIА: открыте автораш биологически Iилмай доктор, ШоллагIча Московски медицински института биохиме кафедра заведующи А. Арчакови биологически Iилмай кандидат А. Карякини эксперименташ еш ба.

А. МОРКОВКИНА сурт.

ТАСС фотохроника.

БЕЛАМ А БЕЛХАМ А

ХЬАКХИЙТАЧА ВЕЛХАШ...

Алхан-Кала яхача юрта ваха ЧИГУ студент Баматгиреев Амран маларах лаьца ала хIама доацаш вусаргвац.

Наьха бIарг тIаоттаргбоацаш юстара а ваьнна, Грознерча центральни рынке хьалъеш латтача гIишлошта юкъе ший новкъосташца кад тоxаш хиннав из. ДIадолалуча хана деррига а дика дар.

Хала да хIанз къоастаде цу дийнахьа цар мел чхьагIар мелар, хIаьта а уж дIабахачул тIехьагIа юхейисача шушаша дегабуам байт хIаране цхьацца дIакъайлаяькха хиларах. Цхьабакъда, молаш хиннараш цох ца теша а мег. Тамаш я яц, цу тайпара дола кIезига хIама дагадагIац чоапилг кIалтIаяьлча. Цхьаькха-м да тахка а ца дезаш ховш: Баматгиреев цхьаь а вита дIабахаб новкъостий. Хала хилар цунна цхьаь висача. ТоIIаваьмархIа а велла. вожавир «бьццарча бIехало».

Хьасомаваьлча медвытрезвителе вар. Милице болхлошa новкъостал даьдар цунна цигача кхача. Молача хана — велащ, хьакхийтача — велхаш — иштта хьал долаш вар Амран шоллагIча дийнахьа.

IIАЬХЪЕННА БИЙСА

Ткъо шу даьнна А. Ковыга малараш къестадеш вацар. Бе дацар малар хилча. Геттара хьаьрваьлча, кхы де хIама а доацаш балхара а эккхавир из.

Ковыга кхычахьа балха вахар. «Юбилейный» совхоза электрик ва из.

Молаш болча нахага дIахайта цхьа хIама да укхаза. Алкогола Iино хьаькъал лоацдаь шоаш мича баха беза ца ховш уж кхестача хана, сагот де дезац. Уж кIал бутаргбац. Мишта нийслу а ца ховш, цу тайпарча наха массаза уллув милици хул. Иштта хилар цкъа Ковыга маларца къовса эттача дийнахьа а. Из ЙIаьха бийса вытрезвителе яьккхар цо.

ПЛАН КХОАЧАШЪЕШ

Яьсса йисац медвытрезвитель, малар лехаш лелача кIантаща ● сар - саррахьа хьалъюз из. Цу гIулакха Чишки яхача юртара венавар, къона вале а, малара чам бовзаш вола С. Яхъяев а. Хала дале а, когаш дIа ца токхалой а, бийса юкъе яхача хана милице машина тIа хайра из. Цу хьал тIа зIамига саг кхоачаве гIерташ дикка къахьегаш хиннаб «Чайка» ресторана болхлой а.

Царех бехк баккха дахкац тхо. План я цар. Сийна ала Iочу ца беттача из кхоачаш хилац аьнна хеташ ба торговле цхьабола кулгалхой. Из иштта ца хилча, мала хьайна яхаш, мерий кIал кад сенна кхухьаргбар?

Ш. ХУСЕЙНОВ.

IОВ

БАКЪХИННА ГIА

ФЕЛЬЕТОН

Балхара чувеча чаь пела а менна, дIагарахьваьнна газет дешаш уллача мерза наб кхийтар «Малгобекский» совхоза директора Апазовна. ГIанахьа тIадурхаш чокхи а долаш, шифона кIалхара шийгахьа хьахьежаш латтача цхьан хозача йоIа бIарг тIаэттар цун.

— Дика мел дар доагIалда укх цIагIа! — аьлар йоIо.

— Баркал хилда хьона а, хьаша! Марша а йоагIийла. Iа бехк ма баккхалахь...

ДIахо ше фу аргда ца ховш цIийвелар Апазов. Малий хьо, мичара я, фу эшаш еной аьнна хаьттача харцахьа хилар кхерар из. Иштта хьакхашта цIагIа чувенача сагага хоатташ хулий цу тайпара хIама? Кхалсагага хIаьта а...

— Хьалъяла магIа, Iоха, — аьлар цо тIеххьара а. — Хьай цIагIа йолаш санна хила.

— Iа бехк боаккхе а хьалъяргья. Сов дукха гIаш никъ баьуралатта мегац. Тахан кхаьннахьа хинна чакхъяьнна со. Хьо виъллагIа ва. ДIа мел яхача безаме тIаэц, хIаьта аз бене никъ дIабайзача кертах катох. СихагIа со дIаяхача дикахеташ а хул.

— Мала — хьон? Вира хьоа биаб цар? — ийккхар Апазовга. — Са кара хилча, аз паьтта Iаоттийтаргбацар хьа ког.

— Со бокъонца дIаяйзача иштта аргдац Iа, — аьлар йоIо.

— ЦIеча басара ведар тIамохкайича санна цIийвелар Апазов.

— ГIалат я хьо, хозаяр, — аьлар цо. — Берригаш цхьатарра хилац. Къонахашта юкъе а хул къонахий.

— Даьра тахан аз къамаьл даь кхоъ-м со цIагIара ара мишта йоаккхаргья ца ховш корзагIбаьнна хьувзар.

— Топаш тохаргья аьлча тешаргвацар со цу хабарах, — аьлар Апазова. — Хьо санна йолча хозача кхалсагах бIарг кхийтача кертах каетташ хул?

— Со ревизор йолга хайча дора цар из, — аьлар йоIо. Ше аьнначох Апазова фу хет хьажа йоаллаш санна, кIиръенна директора бIарахьежар из.

— Ре-ви-зор... — дIаьхдаь аьлар Апазова. — Ревизи еш вола саг ва-кх из...

— Ва, даьра. Эггара хьалха со яхар «Кавказ» яхача совхоза директор волча. ЧIоагIа гIадвахавар со бIаргаяйча. Цхьабакъда, аз сай къамаьл дIадоладича, корзагIваьлар. Хьона хой, — хетт аз, — управлене аппарат лелаяра луш дола сом-аппаз ший боарам болаш долга а цу гIулакха сов ахча дIахецар зулам долга а.

— Хов, — аьлар.

— ТIаккха мишта нийсденнад Iа кулгалдеча совхозе 1033 сом законах доацаш цхьан саго шиннахьа болх барахи бокъо йоацаш алапи тIатохарахи Iаьдала ахча хьалтассар? Из а дицдеш да цхьаькха: мовхьаш кхухьа машинаш служебни гIулакха лелаяр бахьан долаш 9380 сом а доадаьд. Цхьан легковой автомобило шийна доагIачул совгIа 1100 сом дIакхаьллад. Из де йиш йоацилга хаций керттерча экономиста Попована а бухгалтера Ковярована а? Шаьра ховра, хIаьта а совхоза бухгалтере болхлошта доагIачул совгIа 678 сом яздаьд оттаьча ханал дукхагIа болх баьб, аьнна. Из къамаьл даь со яьлча, иттанена лоацалургвоацаш корзагIваьлар директор Султыгов.

— ДаьллахIи, бакъ дий из Iа дувцар, — цец-амагIа ваьлар Апазов. — БIаргаш дайнача наха а дергдар из-м...

— ГIалат ва хьо, — аьлар йоIо. — БIаргаш дайна ва «Алханчуртский» яхача совхоза директор Чумаков? Султыгов волчар араяьлча из волча яхар со. Мишта нийсденнад, — ях аз, — Iа кулгалдеча совхозе штател тIех ворхI хаьхо лелавар? Царна телача алапена 3430 сом Iаьдала ахча доадаьлга хаций хьона? Цул совгIа, профсоюзни отпускана компенсаци ю яхаш 2374 сом а хьалтессад. Из деррига аз дIадийцача мулкамот бIаргайдайча санна хувцаделар Чумакова сибат. Ма хулла сихагIа араяьлар со цигара. Се ма йодда № 4 йолча ПМК начальник Килоев волча а яхар.

— Даим, совхозашка го тувса кIордадаь хургда - кх хьона а, — велавелар Апазов. — Бехк бац, иштта законодательство телхадеча лела цхьанне а безам боагIаргбац.

— Ма алалахь! цар даьр кIориг а долаш дар Килоева даьр. Цига штател тIех... ялхайтта хаьхо вар, хIара бетта 1310 сом а доагIаш. Законах доацаш балха лелавора ши истопник, ши снабженец, заправщик, мастер. ХIанзле а 15300 сом доадаьд царна алапи телаш. Профотпускана когаметта компенсаци ю яхаш деннад 4509 сом. Цох а кхоачам ца хулаш, мовхьаш кхухьа машинаш служебни гIулакхашта дIа-хьа хехкаш 4038 сом зе даьд Iаьдала.

— ОстоапираллахI! Саг тешаргвоацаш хIамаш да хьона уж, — иккхар Апазовга.

— Хьо а тешац царех? — хаьттар йоIо. — Тешаргвола масал а долаш да. Iа доал деча совхозе а листо я законаш телхадеш йола моттигаш. Штатех воацаш вурийтта хаьхо лелаву Iа. ВанагIа, фу де воал хьо царех? Царна массанена алапи теле-м, кастта лораде хIама а доацаш юсарг ма йий совхоз. Иштта, совнагIа лелавеш цхьа механик а ва. Керттерча экономиста Демельхановна а керттерча бухгалтера Даурбековна а хаций оаш 19100 сома совхоза зе даьлга. Профотпускана компенсаци ю яхаш 1261 сом а доадаьд. Цхьаькха а да: хьа лелавеш йолча машина шофера алапел совгIа 722 сом а яздайтад Iа.

— Ази! аьнна цIогIа иккхар Апазовга.

...Цу хана сомайиккхар из. Кулг хьекха хьаж-юкъе даьнна хьацар дIа а даьккха, меттара гIеттар. Ара сийрда са хиннадар.

— Тух теха нaIалт хилда шайтIанна! — аьлар цо. — ГIанахьа духьала ца доагIаш фу дусаргда?

— Дика болх ба-кх сомагIа доацаш, — доккха са даьккхар директора.

Кхоачаш хIама кхаьлла ваьннавацар Апазов, из балха дIавига аьнна ена машина коа сецача хана. ШахьагIа ваха из волча чуийкхар шофер:

— Сихха балха хьалкхача йоах хьога. Ревизи е саг вена.

— Ре-ви-зи е саг венав ях Iа? — гарре оагавелар зIамига волча хана денз гIанаш бакъхулаш ва оалаш хинна Апазов...

М. КАРТОЕВ.

Редактор О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ХЬАМСАРА КИНОХЬОЖАРАШ!

10-ча декабре денз «Родина» яхача кинотеатре хьокхаш хургда керда художественни фильм.

«КОНТРУДАР»

А. Довженко цIерагIа йола студи.

Фильма дувц цIи хезача советски полководцах. Сталинграда а Курски дуга тIа хиннача тIема а турпалах, Днепрах дехьадовлара, Киев а еррига Советски Украина мукъаяккхара а йолча йоккхача масштаба операцешта разработка яьча Н. Ф. Ватутинах.

Ролеш ловзаю: Павлов Виктора, Ульянов Михаила, Корольков Геннаде, Бурляев Николая, Голобородко Виктора, Лиепиньша Хазий.

ТЕЛЕПРОГРАММА

8 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Iимад йоацача кIоаргаленашка» яхача телевизионни документальни фильма премьера (Вильнюс).
8.55 — «СелаIад» яхача халкъа кхолламах йола дунен халкъашта юкъера телевизионни программай VI-гIа фестиваль. «Чкъаьрийлувцархой ритмаш» (Шри Ланка).
9.20 — «Спортлото» 49-гIа тираж.
9.30 — «Гургал».
10.00 — «Советски Союза гIулакх ду аз».
11.00 — «Могашле».
11.45 — «Iуйранара почта» яха музыкальни передача.
12.15 — Советски лаьттара вIашагIкхетараш.
12.30 — «Юртара сахьат».
13.30 — «Музыкальни киоск».
14.00 — «Кхыбараш санна хозаяр» яхача Iилма - довзийтара фильма премьера.
14.20 — Шолом-Алейхем. «Тевье — шура кхухьар». Телевизионни спектакль. Перерыв йолча хана (15.50) — «Кердадараш».
17.25 — «Московские новости» яхача газета приз яккхара фигурни хьисаперча хехкавалараx йола дунен халкъашта юкъера турнир. Кхалнах. Произвольни программа. В. И. Ленина цIерагIча Центральни стадиона спорта Дворецера передача.
18.00 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
18.45 — Бокхийчарна долча мультипликационни фильмай премьера: «Сигленнеи лаьттанеи юкъе». «Сийнача форда тIа кIай булкъашта юкъе».
19.00 — «Путешественникий клуб».
20.00 — «Кердадараш».
20.05 — «Московские новости» яхача газета приз яккхара фигурни хьисаперча хехкавалараx йолча дунен халкъашта юкъера турнир. Хьокхама выступлени.
21.00 — «Ха».
21.35 — Хьокхама выступлене дIахаяхьар.
22.20 — Советски композиторий иллеш дIаоал СССР халкъа артиста М. Магомаевен Центральни телевиденеи Ерригсоюзни радиои А. Петухова кулгалдеча эстрадно - симфонически оркестрои.
23.05 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядка е дIаотта!»
8.15 — «Сакъердаме ноткаш».
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.00 — «Эрсий метта къамаьл».
9.30 — Д. Скарлотти. Клавира лаьрхIа йола пхи соната. ДIалокх Л. Зайчика.
9.50 — «Къаьна город». Черниговх дола телевизионни документальни фильм.
10.20 — Илли оал СССР халкъа артистка Н. Суржинас.
10.45 — «Оаламашцара га» яхача телевизионни документальни фильма премьера.
11.00 — А. Эшпай. СССР Пачхьалкхен Академически симфонически оркестра дIалокха оркестра лаьрхIа дола концерт.
11.15 — «БIаргашта гушдар — теша халадар».
12.15 — Мультипликационни фильмаш: «Лома кIориген богапхьидои илли мишта аьлар», «Фаьлг бийца боал».
12.45 — «9-гIа студи».
13.45 — Реклама.
13.50 — Тха корреспонденташа дувц.
14.20 — «Марша доагIалда!» Эстрадни представлени.
16.05 — «Делкъа ханна дIадоал Iенаш». Телевизионни художественни фильм. 4-гIа сери. «Марьяй зIогал».
17.20 — «Дунен кагирхойи».
17.55 — ГIорбаьнна советски композитораш — Ленински преме лауреаташ. Р. Щедрин.
18.50 — Е. Исаев. «Ткъаь пхелагIа сахьат» яха поэма. Автора еш.
19.15 — Футболах йола СССР чемпионат. Переходни турнир. «Нефтчи» (Баку) — «Черноморец» (Одесса). 2-гIа тайм.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!» «ВорхI лоам тIехьашкарча паччахьалхера Вовна». Мультипликационни фильм.
20.15 — «Саг. Лаьтта. Айлам».
21.00 — «Ха».
21.35 — Доазол дехьарча фильма экран. «ВIаши тара дий-теш вай, дукхавезар» (ЧССР).

9 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — Мультипликационни фильмаш.
9.05 — «ВIаши тара дий-теш вай шиъ, хьамсарвар»? Художественни фильм.
10.30 — «СССР халкъа артист, композитор М. Заринь. Ригера передача.
11.00 — «Сунтар МНХО». Телевизионни документальни фильм.
11.30 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Практинаца техника». Документальни фильмаш: «Бригадо лерхI», «Довраш... Мишта дIадоахаргда уж?».
15.20 — «Къоначар кхоллам».
16.00 — «Кердадараш».
16.05 — М. Горький. Америках йола очеркаш.
16.40 — Дешархошта — маькхах.
17.10 — «Арфа бек». Фильм-концерт.
17.20 — «Шийга бу нихъ». Алкоголизмах доглача зенах дола документальни фильм.
17.40 — «Мэнго» яхача Корякски къаман халхара ансамбла концерт.
18.15 — «Сухал».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
18.50 — «Сигала бесса пилла кIориг». Мультипликационни фильм.
19.00 — «На всякого мудреца довольно простоты» яхача А. Н. Островске пьесах йола СССР Союза Паччахьалкхен Академически ЗIамагIча театра фильма-спектакла премьера.
21.00 — «Ха».
21.35 — «На всякого мудреца довольно простоты» яхача фильма - спектакла дIахододар.
23.10 — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Iуйранара гимнастика».
8.15 — Документальни фильм.
8.35, 9.35 — Природоведени. 3-гIа класс.
8.55 — «Многостаночное обслуживание». Iилма-довзийтара фильм.
9.05 — «Эрсий метта къамаьл».
9.55 — «Хье лаха». Документальни фильм.
10.05 — Эрсий халкъа календарни иллеш.
10.35, 11.40 — В. В. Маяковский. «Владимир Ильич Ленин» яха поэма. 10-гIа класс.
11.05 — «Iилмеи вахари».
12.10 — Юкъара биологи. 10-гIа класс.
12.40 — Истори. 8-гIа класс.
13.10 — СССР-а гербах.
13.36 — «Ваьхав поэт Баратынский».
14.10 — «Электроникен вайн».
15.10 — «Кердадараш».
16.15 — «Хьаст» (нохчийн меттала).
16.25 — «Николай Бауман». Художественни фильм.
18.00 — КПСС ЦК проекташ ювц оаха (нохчий меттала).
18.10 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
18.30 — Ритмически гимнастика.
19.00 — «Советски Союза гIулакх ду аз».
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — Дунен халкъашта юкъера панорама.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Фу? Мича? Маца?». Телевизионни викторина. Из йистедаьлча — «Кердадараш».

10 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — А. Н. Островский — «На всякого мудреца довольно простоты». Фильм - спектакль.
11.45 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Советски сага». Документальни фильмаш: «Ший гIулакха тIаэцар», «Петр Петербай».
15.30 — «Буратино выставка».
16.05 — «Массанешта йола стадион».
16.35 — «Керда оагIув» яхача фильма-концерта премьера.
17.00 — «Призвание». Телевизионни журнал.
17.30 — Тюменски областерча художественни коллективай выступлени.
18.00 — «Вай беш».
18.30 — «Чархаш тIара фаьлг». Мультипликационни фильм.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Укх деношкара почта». Ведущи — политически обозреватель В. П. Бекетов.
19.40 — «Кердадараш».
19.45 — КПСС XXVII съезда накъадолхаш. Таджикски ССР телевидене программа.
21.00 — «Ха».
21.35 — Доазол дехьарча фильма экран. «Ивонка» (ГДР).
22.55 — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Iуйранара гимнастика».
8.15 — «Гренландски тюлень». Iилма - довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Природоведени. 2-гIа класс. Iа тIаденад.
8.55 — «Ростовски финифть». Телевизионни документальни фильм.
9.05, 12.40 — Французски мотт. Хьеха 1-гIа шу.
9.55 — «ОТК-ара нерла тайпарча бригадай эффективность». Iилма - довзийтара фильм.
10.05 — СПТУ дешархошта. Эстетически кхетам балар. Рационализаторствои изобретательствои.
10.35 — Географи 6-гIа класс. Антарктида.
11.05 — «Шахматни школа».
12.10 — А. С. Пушкин. «Дубровский». 5-гIа класс.
13.10 — ДIадахачунца вIашагIкхетар. Владимиро-Суздальски лаьтта.
13.55 — Драматургии театри. ХIанзарча сцена тIара Сийлахь - боккхача Даймехка тIема тема.
15.10 — «Кердадараш».
17.55 — «Каьйи каьлали». Фильм.
18.05 — «ЗIанарцара чIуг». Документальни фильм.
18.25 — «Нохч - ГIалгIайчен ди».
18.45 — «Зене йола хьалтувсараш атмосфере феца дIаэр». Iилма - довзийтара фильм.
18.55 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени (гIалгIай меттала).
19.10 — КПСС XXVII-ча съезда накъадолхаш. Урус-Мартановски района къахьегамхой гIулакхаши планаши.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.20 — НГIАССР Паччахьалкхен телерадио инструментальни ансамбла концерт.
21.00 — «Ха».
21.35 — Баскетболах кубкаш яьхачар кубок. МаIа нах. ЦСКА — «Вевей» (Швейцари).
22.15 — «Кердадараш».

11 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Къоначар кхоллам».
9.15 — «Ивонка». Телевизионни художественни фильм.
10.35 — «Путешественникий клуб».
11.35 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — Мехка телевизионни студе документальни фильмаш: «Барабински почина формула», «Мишта хила еза вай ханара юрт?».
15.30 — СССР халкъий музыкальни фольклор. Концерт.
16.15 — Габриэль Гарсиа Маркес. Произведенеи оагIонаш тIа гIолла.
17.15 — «...Ялхайтта шу даьннеи бокхагIеи».
18.00 — «Iилмеи вахари».
18.30 — «Музыка хаза безам ба са». «Чабарок» яхача г. Бреста кIаьнкий хора выступлени.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Вай вахара программа. КПСС ЦК проекташ ювц оаха. СССР АН вице-президента академика К. В. Фролова выступлени.
19.15 — Футбол. УЕФА кубок. Финала 1/8. «Хайдук» (Югослави) — «Днепр». Югославера передача.
21.00 — «Ха».
21.35 — П. И. Чайковске балетни музыка.
22.00 — Футбол. УЕФА кубок. Финала 1/8. «Нант» (Франци) — «Спартак» (Москва). Францера трансляци.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Iуйранара гимнастика».
8.15 — «Кхоллама формула». Документальни фильм.
8.35, 9.35 — М. Ю. Лермонтов. «Бородино». 4-гIа класс.
9.05, 12.40 — Немций мотт. Хьеха 1-гIа шу.
10.05 — Эрсий халкъа исторически иллеш.
10.35, 11.40 — Н. А. Некрасов. «Шелал — цIе мераж». 6-гIа класс.
11.05 — «Дезали школен». Телевизионни журнал.
12.10 — Юкъара биологи. 9-гIа класс.
13.10 — Эстетически кхетам балар. Рационализаторствои изобретательствои.
13.40 — Школьникашта физиологехи гигиенахи. Кхувшвоагlачунга физически дегI дайтар.
14.10 — XIX-ча бIаьшера хьалхарча ах бIаьшерара искусство.
14.40 — Дезалера вахара этикеи психологии. 4-гIа передача.
15.10 — «Кердадараш».
18.00 — «Эришкесе дах тхо». Документальни фильм.
18.20 — «Нохч - ГIалгIайчен ди».
18.40 — «Дас санна доал дар». Документальни фильм.
19.00 — «ГIишлошъяра — сухали дикали» (нохчий меттала).
19.10 — «Дезалера педагогика».
19.40 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
19.50 — «Седкъий дерригаш а довц». Художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Испытательски ха». Художественни фильм.
23.10 — «Кердадараш».

12 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Буратино выставка».
9.05 — «Испытательски ха». Художественни фильм.
10.40 — «Дийнача хIамай дунен тIа».
11.40 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — Документальни фильмаш.
15.30 — 1905—1907 шерашка Россе хиннача революце 80 шу дизарга. Партех дола дувцараш. «Къаьнарча дуненах даргда вай».
16.20 — И. Гайдн. Симфони.
16.50 — «Братск». Документальни фильм.
17.00 — Ивановски областерча КПСС Ленински РК секретарца Л. Мигуновайца школьникаш вIашагIкхетар.
17.40 — Илли оал «Воронежски мехкараша». Воронежера передача.
18.00 — «Деша тIехьа — гIулакх». КПСС Программа кердача редакце проект ювц оаха. Социалистически самоуправлене принципаш дегIаяхкар.
18.30 — «ХIара сурта тIа — малх».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Дунен кагирхой».
19.35 — «Кердадараш».
19.45 — «Ше шийна хьалхашка» яхача телевизионни художественни фильма премьера. П. Проскурина мукъамех: «Iаьржа оалхазараш». 1-гIа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Ше шийна хьалхашка» яхача телевизионни художественни фильма 2-гIа сери.
22.40 — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Iуйранара гимнастика».
8.15 — «Скопински гончараш». Телевизионни документальни фильм.
8.35, 9.35 — Природоведени. 4-гIа класс. Хаоттами цун прогнозировани.
8.55 — «Аджарски зарисовкаш». Iилма - довзийтара фильм.
9.05, 12.10 — Испански мотт.
9.55 — «Бригадираша резервех пайда эц». Документальни фильм.
10.05 — СПТУ дешархошта. А. Г. Твардовский. «За далью даль».
10.35, 11.40 — М. Е. Салтыков-Щедрин. Фальгаш. 9-гIа класс.
11.05 — «Вай беш».
12.40 — «Безам бувцар». Субтитраш дола художественни фильм.
15.00 — «Кердадараш».
16.30 — «Новкъост Арсений». Художественни фильм.
17.55 — «Экрана тIа — вай ханархо».
18.25 — «Нохч - ГIалгIайчен ди».
18.45 — «Закон. Бокъо. Морал».
19.15 «Ритмически гимнастика».
19.45 — «Бийса даькъала хийла шун бераш!».
20.00 — Футболах йола СССР чемпионат. Переходни турнир. «Нефтчи» (Баку) — ЦСКА. 2-гIа тайм.
20.45 — «Халкъа мукъамаш».
21.00 — «Ха».
21.35 — Эрсий иллеш. романсаш. операшкара ареш».
22.20 — «Кердадараш».

13 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — Ивановски областерча КПСС Ленински РК секретарца Л. Мигуновайца школьникаш вIашагIкхетар.
9.15 — «Ше шийна хьалхашка». Художественни фильм. 1-гIеи 2-гIеи сереш.
11.35 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.45 — «Iилман къахьегамен цхьоагIо». Документальни фильмаш: «Разведка гIинбухе йода», «Лаьттана гIулакх де».
15.15 — «Эрсий метта къамаьл».
15.45 — «Словацин халкъа мукъамаш».
16.00 — «Кердадараш».
16.05 — Подмосковни юрта таханен кхоанем.
16.35 — «Содружество». Телевизионни журнал.
17.05 — Фаьлг болча хьоашалгIа. «Финист — тоамбола лаьча».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Проблемаш — лемаш — решенеш». «Мехка йовхала - энергетически комплекс дегIаяр». Ведущи — политически обозреватель Л. А. Вознесенский.
21.00 — «Ха».
21.35 — Искусствай говзанчаш. РСФСР халкъа артист О. Янковский.
22.55 — «Тахан дунен тIа».
23.05 — «Къоарза яй». ГДР-ера передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Iуйранара гимнастика».
8.15 — «Владивосток». Документальни фильм.
8.35 — «Уральски фаьлгахо» П. П. Бажова кхоламахи вахарахи.
9.30, 12.55 — Английски мотт. Хьех 1-гIа шу.
10.00 — ТIема ханара шераш.
10.35, 11.40 — Географи. 5-гIа класс.
11.05 — Д. Кугультинова поэзи.
12.10 — Советски изобразительни искусство. П. Д. Корин.
13.25 — «Хар — низ». Телевизионни журнал.
14.10 — «Р. Роллан. Дагадоахамашкара...».
15.00 — «Кердадараш».
17.00 — «Кинопрограмма».
18.00 — «Нохч - ГIалгIайчен ди».
18.20 — «Киножурнал».
18.30 — «Съездагара съездага». «Юрто куст хувц» (гIалгIай меттала).
19.00 — «Къонача сага йоккха хинна йоI». Лермонтова цIерагIча эрсий республиканский драматически театра спектакль. Перерыв йолча хана — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
21.00 — «Ха».
21.35 — «Цкъа гурахьа». Эстрадни представлени.
23.05 — «Кердадараш».

14 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Миорица» яхача молдавски халхарен музыкан концерт.
9.00 — Телевизионни фильмай XI-гIа Ерригсоюзни фестиваль. «Табунщики» яха фильм-призер.
9.25 — «Автоpалли-85».
9.50 — «АБВГДейка».
10.20 — «Товарищ, гIулакхдар, реклама».
10.50 — «Изобразительни искусство». Обозрени.
11.35 — «Хьехархо». Т. С. Мальцевх йола телевизионни очерк.
12.00 — ДIалокх Е. Кисина.
12.45 — Поэзи. И. Шилревский.
13.30 — «СелаIад» яхача халкъа кхолламах йола дунен халкъашта юкъера телевизионни программай VI-гIа фестиваль. «Туниса иллеши халхараши».
14.00 — «Дезали школен». Телевизионни журнал.
14.30 — «Кердадараш».
14.45 — Экрана тIа Гайдара турпалаш. «Хьунагlара кIур» яха художественни фильм.
15.35 — «БIаргашта гушдар — теша халадар».
16.35 — «Кердадараш».
16.40 — «Мимолетности» яхача фильма - балета премьера. С. Прокофьева музыках.
17.10 — «Баьцовгlай дуне».
17.55 — «Саг — бIарга ца гур» яхача кхо сери йолча телевизионни художественни фильма премьера (Англи). 1-гIеи 2-гIеи сереш.
19.55 — «Кердадараш».
20.00 — Г. Свиридов. Романсаши иллеши.
21.00 — «Ха».
21.35 — Останкинера къоначар сайре. СССР Герзашцарча Низий салташцеи эпсарашцеи призывникаш вIашагIкхетар.
23.30 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Iуйранара гимнастика».
8.15 — «Могаш хила безам бале».
8.30 — Телевизионни документальни фильмаш: «Фаьлгах йола уйлаш», «Хьазилгаш».
9.00 — «Iуйранара почта» яха музыкальни передача.
9.30 — Белорусски телевидене программа.
10.55 — Кинопанорама.
12.30 — «Диктатура» яхача телевизонни спектакла премьера. Автор Минитенко И.
14.05 — «Нохч - ГIалгIайчен кIира».
14.15 — «Депутатски гIулакхаш».
14.35 — «Къоначар панорама».
15.15 — «Патриот» (нохчий меттала).
15.45 — Къоначарна йола музыкальни передача.
17.50 — «Лаьттеи, сигалеи, форда тIеи».
18.20 — «Путешественникий клуб».
19.20 — Ямало - ненецки къаман округерча «Ямал» яхача къаман къоначар халхареи иллеи ансамбла выступлени.
19.40 — «200 шу даьнначул тIехьагIа». Феца лела шар хьаяра историех.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». «Топтыжка». Мультипликационни фильм.
20.15 — «Поэзе дарбана фо». Телевизионни документальни фильм.
20.30 — «Советская культура» яхача газета приз яккхара йола дунен халкъашта юкъера истола тIара теннис.
21.00 — «Ха».
21.35 — Экрана тIа — кинокомеди. «Аршин Мал Алан».
23.10 — «Кердадараш».

15 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Никитински ботанически беш». Документальни фильм.
8.55 — «СелаIад» яхача халкъа кхолламах йола дунен халкъашта юкъера телевизионни программай VI-гIа фестиваль. «Боливни цун музыкен».
9.20 — «Спортлото» 50-гIа тираж.
9.30 — «Гургал».
10.00 — «Советски Союза гIулакх ду аз».
11.00 — «Могашле».
11.40 — «Iуйранара почта» яха музыкальни передача.
12.15 — «Iилмеи техникеи». Киножурнал.
12.30 — «Юртара сахьат».
13.30 — «Музыкальни киоск».
14.00 — «Ералаш» яха берий юмористически журнал.
14.10 — Госфильмофонда гулламацара «Таннер «Дербент». Художественни фильм.
15.45 — «Михаил Светловцара вIашагIдеттадалараш» яхача телевизионни документальни фильма премьера.
16.15 — «Халкъа кхоллам». Телевизионни обозрени.
17.00 — «Кердадараш».
17.05 — «Лязгина Тамарий акробатика». Фильм-концерт.
17.30 — Мультипликационни фильмаш.
18.00 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
18.45 — «Хопер» яхача Казакий халкъа иллеи халхареи ансамбла выступлени.
19.00 — «Саг — бIарга ца гур» яхача кхо сери йола телевизионни художественни фильма премьера. (Англи). 3-гIа сери.
19.55 — «Кердадараш».
20.00 — «Путешественникий клуб».
21.00 — «Ха».
21.35 — И. Дунаевске мукъамаш.
22.20 — «Футбольни обозрени».
22.50 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядка е дIаотта!»
8.15 — «ХIара сурта тIа — малх».
8.30 — «Ритмически гимнастика».
9.00 — «Эрсий метта къамаьл».
9.30 — Заслуженни Закарпатски халкъа хора концерт.
10.00 — «Мичахьа вIашагIкхет Орлини Окаи» документальни фильм.
10.20 — И. Брамс. № 4 йола симфони.
11.05 — Фаьлг болча хьоашалгIа. «Финист — тоамбола лаьча».
12.45 — «Дийнача хIамай дунен тIа».
13.45 — Оренбургски телевидене студе программа.
14.50 — «Тха корреспонденташа дувц».
15.20 — «Дунен кагирхойи».
15.55 — «Делкъа ханна дIадоал Iенаш». Художественни фильм. 5-гIа сери.
17.00 — Футболах йола СССР чемпионат. Переходни турнир. ЦСКА — «Черноморец» (Одесса). «Нефтчи» (Баку) — «Даугава» (Рига»). Переключка.
18.45 — ГIорбаьнна советски композитораш — Ленински преме лауреаташ. Р. Щедрин.
19.25 — Синхронни некдарах йола СССР кубок.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — «Советская культура» яхача газета приз яккхара йола дунен халкъашта юкъера истола тIара турнир.
21.00 — «Ха».
21.35 — Лоацаметражйола телевизионни художественни фильмаш: «Шоаттен кIирандин», «КIирандийнахьа 11 даьнча денз 17 даллаца», «Цхьа подзатыльника истори».

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктохкама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; письмой — 2-85-64, корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи. ереи, шоаттен деношка

СФ00376, «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 5237.